هغه پلا او دا پلا

(یونلیک)

لیکوال:

د اکاډمیسین کاندید م. انور نومیالی

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

باسمه تعالی

هغه پلا او دا پلا

(یونلیک)

لیکوال: **محمدانور نومیالی**

زیار او سمون: **مطیع الله روهیال**

خپروونکی: **علامه رشاد خپرندویه ټولنه** – کندهار

کمپوز او ډیزاین: **روهیال کمپیوټر اداره** - کندهار

چاپ کال: ۱۳۹۳ش

چاپ شمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

د مخونو شمېر: ۷۲ مخه

د خپرونو لړ: ۸۹

چاپځای: ملالۍ مطبعه

تلیفون: ۰۷۰۰۳۲۶۰۱۱

ایمیل: mrohyal@yahoo.com

ټول چاپي حقوق په خپروونکي اړه لري!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپروونکي یاداښت

"هغه پلا او دا پلا" د ارواښاد استاد محمدانور نومیالي د یوه اوږده سفر لنډه سفرنامه ده. زموږ په افغاني پوهانو کې ډېر لږ داسي کسان موجود وه یا دي چې ډېر څه په لږو خبرو کې ووایي او یا ئې ولیکي. دغه وړتیا خدای پاک د استاد نومیالي په وجود او قلم دواړو کې ایښې وه. د دغه اوږده سفر اوږده بیانونه ئې په خپل توانا قلم داسي رالنډ کړي چې سړی ډېر څه ځني فهمولای سي.

تر دغه سفر مخکې استاد د هغه مهال د شوروي اتحاد خوا ته یو بل سفر کړی وو، چې د هغه سفر مفصل یونلیک ئې د "څه چې وینم هغه وایم" تر نامه لاندي لیکلی وو، خو متاسفانه دغه یونلیک اوس زموږ په لاس کې نسته، چې د هغه په لوستلو سره مو د استاد له هغو خوږو او اوږدو بیانو څخه خوند اخیستی وای.

حاضره سفرنامه د ارواښاد نومیالي صاحب د سفر بېلابېل بیانونه لري، چې استاد په خپل جادویي قلم لیکلي او موږ ته په میراث پرې ایښې دي. د استاد د سفرنامې لیکلو میتود هم د هغه د ځېرنیزو موضوعاتو په څېر دئ، چې نوي خبري په نوي انداز بیانوي. د استاد دغه روش د هغه په ټولو لیکنو او آثارو کې معلوم او ښکاره دئ.

د دغې سفرنامې لومړی چاپ د (۸٦ – ۱۳۸۷) کلونو د ښکلا مجلې په اوو پرله پسې ګڼو کې وسو. خو حاضر یونلیک ما د استاد له هغې خطي نسخې څخه برابر کړی دئ، چې د دوی په خپل قلم لیکل سوې او دوه کاله مخکې د هغه زوم ښاغلي ډاکټر شېرحسن حسن له مسکوه د چاپ په نیامت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کندهار ته رالېږلې وه، خو زما د زیاتو مصروفیتونو له وجې ئې تر اوسه چاپ ځنډېدلی وو.

زه د ښاغلي ډاکټر حسن څخه مننه کوم، چې زموږ د دغه حقداره او لوی عالم د آثارو په چاپ او برابرولو کې ئې همېشه کوښښونه او هڅې کړې دي. خدای پاک دې عوضونه ورکې. د دې تر څنګ د ښکلا مجلې له مسئولینو څخه هم مننه کوم، چې څو کاله مخکې ئې موږ د استاد نومیالي له سفر نامې څخه خبر کړو، او د دغه یو نلیک خواږه ئې په موږ د خپلې مجلې له لارې وڅکل.

په آخر کې دا د ځان له پاره د فخر خبره بولم چې د استاد نومیالي د ډېرو نورو آثارو تر څنګ د دغې سفر نامې د کتابې بڼې چاپ مې په نصیب سو. نور نو تاسې د استاد د دې اوږده سفر د دغې لنډې خو خوږې سفر نامې لوستلو ته رابولم.

په درنښت

مطیع الله روهیال

د علامه رشاد خپر ندویه ټولنې مشر

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه

د شلمي پېړۍ اته اتیایم کال وو چي د کابل د علومو په اکاډیمي کي د یو کارمند په توګه دا زمینه راته برابره سوه چي د شوروي اتحاد څو ښارونو ته په اوږده سفر ولاړ سم او هلته په لېننګراد، مسکو او تاجکستان کي ټوله لس میاشتي تېري کړم. ما چي د شوروي اتحاد د اقتصادي عجایباتو او کلتوري کمالاتو خوږې افسانې ویلي وې نو ډېره علاقه مي درلوده چي په سرسره دغه نوې دنیا په خپلو سترګو له نژدې څخه هم ووینم.

د لیدلو او کتلو په وخت کي ئې ما لنډکي یاداښتونه هم له ځانه سره اخیسته او په خیال کي مي راګرزېده چي ښایي په کوم فرصت کي به ئې د یوې سفرنامې په توګه هم سره واوډم.

کله چي مي دغه سفر پای ته ورساوه او هیواد ته راغلم نو سمدستي مي د سفرنامې په لیکلو هم ګوتي پوري کړې او په هغې کي مي ښه او بد مشاهدات له یوه مخه له خپلو زړو او نورو خاطراتو سره یو ځای نژدي په درو سوو مخونو کي د یوه جونګ په بڼه ولیکله. خو دې سفرنامې چي یوازي توصیفي رنګ نه درلودی بلکي زما د مشاهداتو یوه عکاسي وه نو زما د پخوانیو خیالاتو او خاطراتو سره مي یو ځای په نوي ادبي سبک بې له کرونولوجۍ څخه تر وړو عناوینو لاندي ترتیب کړه. د دې جونګ له پاره مي داسي نوم وټاکی: "څه چي وینم هغه وایم"، د دې جونګ درې کاپۍ ما په خپل قلم د کاربن پېپر په وسیله سرښته کړې. یوه کاپي ئې ما د کوټه سنګي په کور کي ایښې وه چي د هغه له یو مخیزه ړنګېدو سره هم له منځه تللې ده. خو دوې کاپیاني ئې زما د اکاډیمۍ په کوټه کي پرتې وې چي البته که د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهمېده خلکو په لاس نه وي ورغلي نو خو د پښتو ژبي په ګناه به د اور په لمبو کي پوپنا سوي وي. دا قصه به نوره پر دغه ځای پای ته ورسوم، ځکه نه به په نړېدلي، نه په سوځېدلي او نه په مړه سوي پسي دا په کار ده چي څوک تر وخت وروسته د ارمان اوښکي توی کړي.

دوهم ځل چي بیا د ۱۹۹۱کال په نومبر کي د شوروي پر خوا راوتلم نو دا ځل مي وختي لا په زړه کي وه چي په یوه بله سفرنامه هم لګیا سم او د حالاتو د تغیراتو انعکاسات هم د کاغذه پر مخ وکاږم. شروع مي په وکړه خو پوره مي نه کړه. ځکه د آوارګۍ په بېړنیو منډو کي داسي باډاسکو واخیستم چي د پښتې د ټینګولو مجال مي په ډاډه زړه چیري نه سوای موندلای.

د دې دوهمي سفرنامې یو شمېر چټل یادانښتونه چي ما د ۱۹۹۱ او ۱۹۹۲ په یو څو هفتو کي په پنسل کښلي وه، تر دیرلس کاله وروسته نن (۱۳/ ۴/ ۲۰۰۴) په هغو زړو پاڼو کي ما ته په مخه راغله چي زما پالونکي ډاکټر شېرحسن لا څلور کاله وړاندي له مسکو څخه ډنمارک ته زما په خرائطو کي رالېږلي وه.

دا پاڼې چي مي وکتلې د ژوند هغه ترخې ئې را په زړه کړې چي ما بېخي له یاده ایستلې وې. خو څرنګه چي زما د سر نوشت یوه برخه ئې انعکاسوله او بل یو څه تېري سوي خبري ئې هم را په یادولې نو مي په دې وارزولې چي له چټلي لیکني څخه ئې راوباسم او نورو ته ئې د لوستني له پاره د یوې قصې په توګه ولیکم. ځکه چي د چټلي لیکني ځیني ځایونه ئې حتی ما په خپله هم نه سوای لوستلای.

څه سر مو پر له ګرزوم، دا ځل مي وختي لا د دې سفر دګذارشاتو له پاره داسي نوم وټاکی چي: "هغه پلا او دا پلا".

هغه بله پلا چي ستر شمالي ګاونډي ته راهي کېدم نو داسي تصور مي کاوه چي د خپل بحراني هیواد له اړودوړه څخه د یو څه وخت له پاره راوزم او داسي یوه هیواد ته راځم چي ټوله ژوند ئې د پلان سوي تمدن له اوډلي نظمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره پر سور برابر چلېږي او څوک نه پکښې دیغېږي.

خو دا پالا چي مي حرکت راکاوه نو شرایطو ډېر تغیر خوړلی وو او ما په دې راز تصور کي ورته راوهلې وه چي له یوه کوچني بحراني وطنه څخه بل لوی بحراني وطن ته په سفر رارهي یم. دا به نو وروسته راته څرګنده سي چي آیا له باران څخه ناوې ته راغلی یم او که له ناوې څخه باران ته.

هغه بله پلا په دې فکر وم چي ښایي د شوروي ټولني په علمي محافلو کي به زه د دې امکانات ولټوم چي د ژوند د مسایلو په باره کي یو څرګند بصیرت منځته راسي او ټوله په دې وپوهېږو چي څه کوو او کومي خوا ته روان یو. خو دا پلا په دې ښه پوهېږم چي ټوله وندرونه شلېدلي دي او تړلي یا ناتړلي بودګان ګرده یو د بله سره په لغتو وهي او په تکه توره دربله کي په نامعلومه غوښتنو پسي له یوه مخه تېرېږي. دا نو یو بې هدفه حرکت وبولئ چي خپله نتیجه د تصادفاتو په لېونیو ټکرونو کي ټاکي. ځکه هر څوک د هغې نامعلومي نتیجې په انتظار کي شپې تېروي چي سبا به څه پېښ سي.

زموږ یوه شاعر ګوره چي په کوم خیال په پخوا کي لا داسي ویلي وه، چي:

زموږ کښتۍ ئې ډوبوله – خپل دریاب ئې طوفاني سو

همدا ګړی خو واقعیت دا دئ چي نن زموږ بېړۍ هلته مخ پر ډوبېدو ده او دلته بیا دریاب له خپلي لوی والي سره خورا ډېر طوفاني دئ. زه نو ګویا له ډوبېدونکي بېړۍ څخه طوفاني دریاب ته راغلی او یا راپرځېدلی یم.

په لوی سر کي زما خیال داسي وو چي لېننګراد ته ولاړ سم او هلته د افغانستان د توکم پېژندني په باره کي د "بیلیو" هغه کتاب ترجمه کړم چي "د افغانستان د توکم پېژندني په اړه یوه پلټنه" نومېږي. خو په شوروي کي د تحولاتو یا تغیراتو له کبله زما د سفر ځای په تاشکند واوښتی. یا دا چي د مسکو میرزایانو زه پر تاشکند باندي تحمیل کړم. تر دې آنه لا په دې نه پوهېږم چي هغه د ترجمې چاره به دلته وکړای سم او که نه؟ په هر حال د بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثمره ژوند د وخت د تېرېدو هدف خو مي دلته هم تر سره کېدای سي. يو چا په کابل کي پوښتنه راځخه وکړه چي څونه وخت به په تاشکند کي پاته سې؟ ما په جواب کي هغه ته وويل چي زه خو پر خپلو مشکلاتو باندي حساب کوم. که مي هلته تر خپل کور تکليفونه لږ وه نو ښايي چي پوره لس مياشتي به ډېره ورته واچوم، او که بيا زيات وه نو لړم به د کوچ د ويلو سره بيرته خپله لکۍ پر شا راواړوي او راځي به د خپل پلار او نيکه تاريخي دوږخ ته.

✶✶✶

د دې پلا د سفر پروګرام زموږ د اکاډيمۍ انډيوالانو ته د شوروي د روابطو هغه وروستۍ مرحله ښکاري چي د تېرو څو کلونو په موده کي ئې د هر پلو هوښيارانو په سياسي تجارت يا تجارتي سياست کي خورا واره داره دوه اړخيزه استفادې وکړې، چي خبره پر بله خوا راځخه اوړېده نه سي نو د ۱۹۹۱ کال د نومبر پر شپږمه زما ټوله کارونه يا کاغذونه دې ته جوړ سوه چي مخ پر ازبکستان راوخوځېږم. په اکاډيمي کي د مهربانه يارانو پاملرنه او پېرزوينه وه چي دا پلائې په رسمي موټر کي تر هوايي ډګره پوري راورسولم او د سفر په عملي جريان کي ئې واچولم.

هوايي ميدان ته د ورننوتلو په ټاکلې لار کي خورا لوی بولکان، بکسونه او مالونه يو په بل پسې کتارونه پراته وه، چي د تلاښۍ تر څارني تېر سي. ما هم خپله بار و بنه په دې کتار کي يو ځای کښېښووله. دلته واړه خيرن هلوکان او چټل زنکيان په ډلو ډلو هم دې خوا او هم ها خوا ته ښورېدله او د خلګو مالونه ئې د حملې په څېر له يوه ځايه څخه بل ته ورسره وړله. کله کله به لا داسي هم پېښېده چي تش به ئې يوه کوچنوټۍ بکس ته مازي لاس وروړی نو سمدستي به ئې د هغه له خاونده څخه پنځوس او يا سل افغانۍ وغوښتلې. د سړي وخت په دې کش واکش کي ډېر تېرېدی چي د نيم فقير

(c) ketabton.com: The Digital Library

– نیم جوالي له دې لېوني چپاوه څخه هم خپل ځان او هم خپل شیان وژغوري. دلته نو ښځې، کوچنیان، ځوانان ډېر تاوبالا کېدله. تا به ویل چې نو ټوله کابل اراده کړې ده چې نور نو د شمال په سفر رهي سي او یا له خپله ټاټوبي څخه د تېښتي کونه وکاږي.

سپاهیان په دې وخت کي د میدان قهرمانان ښکارېدله. سترګي ئې چپه و راسته په خلګو پسي اړولې را اړولې. ځکه یوازي د دوی خوله چلېدله چي وواییي: هلوکو پر دې خوا ولاړ سئ او یا پر هغه خوا ووزئ. یو ګړی یا بل ګړی ئې په خښمېدلي بږغ سره هم پر ځینو خلګو باندي زیږې نارې وهلې. خو ځیني معتبره سرکاري یا فېشني کسان بیا له خپلو موټرانو سره د سلامیو په لار کي بې له تلاښیو څخه په بې غمه زړه هوسا تېرېدله. دلته د سړي په خپل اجتماعي او سیاسي دریځ ښه پوره سد رسېږي چي زه په کومه طبقه پوري اړه لرم.

نیم ساعت وروسته د تلاښۍ د خوني دروازه خلاصه سوه. یوه چوپه خلګ چي په اوږو ئې ډکې سره وهلې په خپل خدای ورکړي زور د ننه ور ننوته او نور بیا لکه خوټې دباندي په انتظار کي چخ پر چخ پاته سوله. ځیني چالاکه او تکړه کسان د تلاښۍ د مامورانو سره داسي په خلاصه خوله او په خوږه لهجه بږغېدله لکه د خپل کور سکه غړي چي ئې وي. خو ځیني نور بیا له دې طلایي چانسه څخه وچي شونډې محروم پاته وه. په دې مهال کي دا هم لیري نه وه چي یو هوایي راکټ دلته زموږ په منځ کي له یوې خوا څخه وننبلي او د ټولو سرنوشت په یوه شېبه کي پر بله خوا ورواړوي. ښه نو ما بې لاسه او بې پښو ته هم روڼ یا واری له ښه مرغه راورسېدی. زما کالي ئې په خورا حیواني لېونتوب سره دې او ها خوا ته راوشنله او راوپاشله. د کسټ یو درې پیټې چي ما د ګرباچوف د نونسم کنفرانس بیانیه ورباندي ثبت کړې وه، هغه ئې واخیستې او ضبط ئې کړې، په کړه خوله مي زارۍ ورته شروع کړې چي زما ټوله علمي سفر هم د دغي بیانې د ژبې او محتویاتو سره اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري. خو حوالدار نه په دې خبرو پوهېدی او نه ئې زما پر چټې سورنا باندي غوږ نيوی. دا وينا هغه بل ګښت ما په دې نيت ثبت کړې وه چي يو خو ئې د روسي ژبي د زدکړي له پاره په کار واچوم او بل د ګرباچوف په هغه نظرياتي تجدد ځان سم وپوهوم چي غواړي د معقوليت په عنصر د تاريخ جريان اداره کړي، چي خبره پر بله خوا راځخه ولاړه نه سي نو د پيټو د ضبط له پېښي سره دلته رامعلومه سوه چي پيټې هغه مهال سرې له ځانه سره وړلای سي چي د اطلاعاتو او کلتور د وزارت د مامورانو له خوا کتل سوي وي او د سانسور ټاپه ئې خوړلې وي. زما ناکاره منطقو نو دلته کار نه کاوه، ځکه شنه خرتوبي د قانون په نامه پر هر شي غالبه وه. له ځانه سره په دې غمجن تصور کي ډوب وم چي بې له دغو پيټو به په خالي ټيپ ريکارډر د دې اوږده سفر غمېدلي شپې او ورځي بېکاره ځنګه تېروم. ما خو نو داسي جوړه کړې وه چي يو ځل به د ګرباچوف د وينا انګرېزي متن ګورم بيا به هغه د روسي ژبي له متنه سره مقابله کوم او پيته بيا له همدې روسي متنه سره اورم څو چي په يوه ټک درې مرغۍ پر يوه ځای ښکار کړم.

دې ټکي ته به اوس راسو چي موږ د دې لاري مسافر کله له لومړۍ تلاښۍ څخه راووتلو نو هلته نژدې يو کوچنی موټر ولاړ وو او هغه ته ئې له بار و بنې سره وروخېژولو. څه ګړی وروسته موټرګی له سواريانو څخه تر څوکي پوري چخ پر چخ وبوزېدی. ځينو کسانو داسي فکر کاوه چي ښايي دا موټرګی به د آريانا په شرکت پوري اړه لري او وړيا به مو تر ټرميناله پوري رسوي، خو د يوې دقيقې لار چي ئې تر ټرمينال پوري ووهله نو سمدستي ئې د هر سړي او هري پلنډي پر سر باندي له سوارليانو څخه سل افغانۍ واخيستلې. خلګ چي په هر فکر کي وه او يا ئې هر څه سره ويله خو زما له سره څخه د پيټو سودا نه وتله. يو چا چي زما غمجن مخ ته وکتله نو ئې راته وويل چي ده خپلي پيټې د کوټ په جېب کي اچولي وې او نو ځکه راتېري ئې کړې او چا ورڅخه وانه خيستې. ما ول چي رشتيا درته ووايم زه د خدای يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساده پټان یم او په دې چلو مې کوربټ سد نه رسېږي. په صحبت کې مو سره یاده کړه چې پر پیتو باندې اوس څه بنا ده او کوم سِرې پیغام به وي چې څوک ئې په دې وسیله دباندې وباسي. ځکه اوس خره، اوښان، غوايي او هر څه د افغانستان په خاوره وزي او ننوزي خو مخه ئې څوک نه سي بندولای. ده په پاړسي وویل: زموږ هیواد اوس د ملا نصرالدين قبر دئ چې درې خواوې ئې ایله دي او د یوې خوا دروازې ته ئې خورا غټ قلف ورلوېدلی دئ.

شاوخوا مې په ټرمینال کې یو پلو او بل پلو په دې پسې د تلاښ اوربوز ښوراوه چې ګوندي خپلې پیټې بیا هم لاس ته راوړم. یو ډنګری پښتون ځوان چې نرې تېره بربټونه ئې وه دلته داسې ښکارېدی چې د څارندوی یو مؤظف صاحب منصب دئ. هغه مې ودراوه او ورته ومې ویله چې ستا دلته کوم امر چلېږي او که نه؟ هغه په ډېره سړه سینه راغبرګه کړه چې وایه کاکاجانه! څه وایې؟ ما قصه ورته وکړه چې زما د علمې کار درې پیټې ئې په تلاښې کې راڅخه وګرزولې او زه له دې بابته ډېر پرېشانه یم. ده وویل، په بې غمه زړه خپل کارونه خلاص کړه او بیا به زه یو څوک درسره کړم چې هغه پیټې بیرته دروسپاري. لږ څه د بیدارۍ ساه راپکښې وچونېدله او ژر ژر مې د کالو بکس د طیارې پر لوري ورچالان کړ. وروسته نو په هغه ځوان پوري ونښتم او دی چې به هرې خوا ته تلی او راتلی زه به سم په پسې وم. د دې له پاره چې ما ته ئې راپام سي نو په عاجزانه مخ مې دلته هلته ارومرو خپل ځان په لیدی. څه ګړی وروسته ئې یو بل زلمې ته وظیفه ورکړه چې له ما سره د تلاښۍ تر لومړۍ کوټې پوري ولاړ سي او هلته پیټې ځنې راواخلي.

پر لارې مې همدې زلمي ته د خپلو پیتو قصه کوله او ده چې هغه واورېدله نو ئې په ډېر تعجب له ما څخه وپوښتله چې آیا ګرباچوف هم په دې ارزي چې ویناوې ئې څوک تر خېړنې لاندې ونیسي. ده ته مې په یوه لنډکې جواب کې ورغبرګه کړه چې د اویا کلن کلاسیک سوسیالیزم له ټولو بنیادي اصولو څخه د رجعت جریان د ګرباچوف په اقوالو او اعمالو کې ډېر ښکاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

انعکاس لري، ځکه نو په کار ده چې د دې نوو پېښو ماهيت د همداسي کسانو په اثارو کي وکتل سي. زما سره مرستندوی زلمی مي دې خبري ته راوستی چې د يو چا په آثارو کي پلټنه يوازي دا معنا نه لري چې هغه به زموږ خوښ وي بلکي د حقايقو د روښانه کېدو له پاره هر څوک بايد په خپله اصلي څېره کي وپېژندل سي. دا مرکه مو پر خلاصېدو وه چې د مطلب ځای ته سره راورسېدو او په دوو خبرو ئې تروښوولي پيتې له هغو کسانو څخه راواخيستې. چې زما پر زاريو او جګيو ئې کورټ غوږ نه نيوی. په دې بري باندي ډېر وغوړېدم او ترخه خوابدي مي په خوږه خوشحالي بدله سوه. تر دې وروسته په يوه بله تلاښي کي بيا د يو وحشي سپاهي تر حملې لاندي راغلم. په داسي حيواني منګولو ئې زما نازک او کوچنوټی جاپانی راډيو ټيپ ته لاس ورواچاوه چې ما ول اوس به ئې ټولي ټوټې او پرزې پر ميدان باندي راته کوټه کړي. ده هم پر پيتو قبضه وکړه او يوه بل زلمي ته ئې په لاس ورکړې چې هغه پښتون وو. دې پښتانه ځوان ته چې ما تش د ګرباچوف نوم واخيستی نو شديد ښکنځل ئې هغه ته ورحواله کړه او زما په دې استدلال دی نه پوهېدی چې لکه څنګه چې د ښو خلګو د چارو څېړنه په کار ده همدغه شان د بدو کسانو يا ناکامه اشخاصو پلټنه هم ضروري راته ايسي. له ده سره مي يو ځای د ګرباچوف پر ضد په ښکنځلو او بد ويلو کي برابره برخه واخيسته خو دا خبره مي ورسره زياتوله چې يوازي په دې پوچ ويلو د چا غاړه نه وزي، بلکي بايد د تاريخ روان بهير سمدم وکتل سي او ځان په وپوهول سي. په آخر کي ئې د قوماندې په لهجه راته وويل: واخله کندهاريه خپلي پيتې دي!

تر کوچنيو او لويو خبرو چې راتېر سو نو هغه وو چې بالآخره الوتکي ته وختلو او په هر خالي ځای کي چې د چا زړه غوښتی نو هلته کښېنستی. طياره لويه وه او په بره يا په پسور ئې يوې او بلي خوا ته څنګ پر څنګ درې د ناستي ځايونه درلوده او شپږ نفره ئې ځايوله. په الوتکه کي د ننه د خلګو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا اندېښنه وه چې ځيني مالونه ئې پر ډاګ پاته سوه او طيارې ته نه سوه راپورته. چالاکه کسانو په ويړه خوله ځرګندوله چې موږ خو تر آخره خپل مالونه راورسوله او الوتکي ته مو هم وخېژوله. ما له ځانه سره ويله، که زما د کالو بکس چيري پاته سوی وي نو بيا معلومه نه ده چې څو ورځي به پرله پسې په هغه پسي ميدان ته ځغلم راځغلم. ځکه له دې نظم يا بې نظمۍ څخه وختي په څه نه پوهېدم. خو سودايي خلګو ته مي ډاډ ورکاوه چې هر څه پر خدای وسپارئ ځکه يوازي همدغه امکان دئ چې يو څه د زړه سوده په کېدای سي.

دغه راز ګرده بيروبار ته چې سړی ګوري نو نتيجه ئې په دې جمله کي راټوليدای سي چې ځيني کسان سفر کوي د پلنډي له پاره او ځيني بيا پلنډي کوي د سفر له پاره. دا هغه د ژوند فلسفه را په يادوي چې وايي: "خر د شپشتو د راوړولو له پاره او شپيشتي د خره د خوړلو له پاره دي".

د الوتکي په ټکټ کي ئې الوتنه د ورځي پر درې بجې کښلې وه، خو اوس پنځه ويشت کم څلور بجې وې چې طياره والوتله او زموږ خير ني پښې له دې پاکي خاوري څخه پورته سوې. زموږ په ناباوره وطن يا مدفن کي د هري درجې يا رتبې سړی د شرقي استبداد له برکته هيڅ کله تر هغو پر خپل سفر پوره باور نه سي کولای څو چې طياره ئې له ميدانه څخه نه وي الوتلې.

له تاسي څخه دي پټه نه وي چې څه مو غرمه نه وه خوړلي او تشه ګېډه په هوا سوو. ښايي دا به د طيارې پر وزن باندي مثبت تاثير هم لري. خو يوه شېبه وروسته د الوتکي چوپړيانو په نيم ګيلاس مزه داره کولا او يوه وړه ټوټه خوندور کيک هم ونازولو. زما مخ ته د طيارې د خوراک پتنوس پورته نه بندېدی او ټوله لار زه مجبور وم چې د لاس په تکيه ئې لوړ ونيسم. د الوتکي چوپړي ته مي خپل مشکل ووايه خو هغه په دې خبره زما د قناعت او د ځان د نجات له پاره داسي آسانه جواب راته ووايه چې دا خراب سوی دئ. زما يارانو دا نو بيا هغه راز تکليف وبولئ چې وختي ئې کورټ هيڅ تصور څوک نه سي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولای.

تر یو ساعت او پنځه ویشت دقیقو وروسته د تاشکند میدان ته راورسېدلو او تر پولیسي څارني چي راتېر سوو نو د تلاشۍ په سالون کي پنځه سره ودرېدو. دلته معلومه سوه چي نور شناخته خېل هم په دې طیاره کي راغلي وه. اوس نو دې ته انتظار ایستل کېدی چي بکسونه، پلنډي او باروبنې پر روانه پټه باندي تر دې ځایه راسي. یو نیم ساعت وروسته چي پټه پر حرکت راغله نو خلګ داسي ورباندي راچور سوه چي د دوو ګوتو لار ئې تر منځ نه کېدله. له یوې خوا چي دا ډکې وي او له بلي خوا ما په سترګو ښه نه لیدله نو اریان وم چي زما بکس به څرنګه په لاس راسي. ستارجان ته مي وویله چي زما تور بکس کیلۍ نه لري او ملائې ما په یوه سپینه تسمه ورتړلې ده. که دي چیري په سترګه سو نو درسره راوائې خله او تر ما ئې راورسوه. څو دقیقې وروسته د ده مرسته وه چي بکس ئې وموندی او تر ما پوري ئې راورساوه. دا هم یو غټ تصادفي بری وو چي بکس مي له الوتني څخه نه وو پاته سوی او له ما سره یو ځای په الوتکه کي راغلی وو. اوس نو ټولو مسافرانو دې ته زورونه وهل چي تر نورو ځان دمخه کړي او له ټرمیناله څخه ژر ووزي. د خلګو لوی کړکچو، د کوچنیانو سوي ژړاوي او د غټو تجارتي پلنډو کوټې په دې کوچنوټي سالون کي یوه داسي غمېدونکې فضاه جوړه کړې وه چي د "سفر" خوښي ئې په "سقر" باندي اړوله. د تلاشۍ مامورانو چي تر ډېر ځنډه وروسته ناوخته تلاښي پیل کړه نو هر ځل چي به تلواري خلګ کوټه ورباندي راچور سوه نو دوی به په یوه سلا د څارني کار پرې ښووی او بې له توپیره به ئې هم د مخ او هم د شا کسانو ته په چغنده آواز ویله چي له دې ځایه لیري ولاړ سئ.

موږ به ټوله شا ته ولاړو خو د کار له بیا شروع کېدو سره به بیا هم هغه چالاکه کسان چي د اجتماعي ډاروینزم په حساب یوازي دوی باید ژوندي پاته سي، تر ګردو دمخه به په نوبت کي تیک ودرېده او خپل کار به ئې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

بري سره مخ ته واهه. زه چي څوک کړته مخ او شا ته ولاړم، راغلم نو مي دا ومنله چي باید د خپل همېشني سرنوشت له حکمه سره سم ځان ډانډوغ وبولم. ولاړم په یوه آرامه چوکۍ کي هلته ګوښه یو ځای کښېنستم او د دې لوی انډوخر د منظرې مفت سیل مي کاوه. شاوخوا خلګ تېرېدله او راتېرېدله. ځینو ئې پر بې عدالتیو باندي خپلي تبصرې کولې او له ځانه سره به بوڼېدله. زما د سن یو پوخ سړی چي د قهرېدلي غالبوزي په څېر ئې هري خوا ته بد بد کتله، خپل یوه شناخته ته ئې وویله چي په کابل کي ئې له ما څخه درویشت زره افغانۍ د زیاتي وزن په حساب پر مال کرایه واخیستله خو د ځینو کسانو خورا ډېر مالونه ئې بې له پیسو دغسي وړیا راتېر کړه. د غاښو د چیچلو په حال کي ئې دا خبره تر خوله راووتله چي څه وکړو د عیال غم اخیستي یو او بلي خوا ته مو مخ نه ګرزي. خو په دې بې عدالتي او بې قانوني کي هم سړی د زړه ویني خوري. سړي ته څرنګه قهر ور نه سي چي له یوه څخه هیڅ نه اخلي او له بله څخه په ژوند د بدن پوست کاږي. زموږ وطن چي تل د دغه راز شکایتونو یو تاریخي ټاټوبی دئ نو اوس له داسي بې اثره انتقادونو سره د خلګو غوږونه آموخته سوي دي او چنداني سر نه په ګرزوي. وایي ئې، اوري ئې او له زړه څخه ئې باسي. د شپې نه نیمي بجې سوې له ما سره چي هیڅ تجارتي متاع نه وه نو تر ټولو وروستی د دې وار راورسېدی چي په یو څو دقیقو کي د انتظار له دې عصري بندیخانې څخه راووزم. په دباندي کي هري خوا ته رنګارنګ څراغان ځل و بل لګېدله. هغه توره دربه یا توره دربله مي له یاده ووتله چي د کابل پر ښار باندي ئې خپسکه پرته وه.

له پخواني دود سره سم د مېلمه پال په نامه هیڅوک زما مخي ته نه وه راوتلي چي لار و لیکه راوښیي او د اوسېدني تر ټاټوبي مي ورسوي. یو ټکسي مي راوګرزاوه خو د "لابزک" په نامه هغه هوټل ئې نه وو لیدلی چي په کابل کي یوه چا زما د استوګني له پاره راښوولی وو. بل مي راوګرزاوه هغه بیا پنځوس روبله راڅخه غوښتله. زما ټوله جایداد هم دغه پنځوس روبله وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه راته ويل سوي وه چي تر دې زياتي پيسې اجازه نسته چي شوروي ته ئې ځوک له ځانه سره يوسي. بل يوه دېرش روبله راځخه وغوښتله خو زه د لسو روبلو په دريځ کي کلک ورته ولاړ وم. ځلور پنځه ټکسيان بيا هيڅ دغه لوري ته نه تلله او د "نيت Het" په کلمه ئې ځان ته نجات او ما ته جواب راکاوه. له ما سره د دې خبري ډار هم وو چي د بکس په خاطر ځوک د بډای خيال رابانديي و نه کړي او د توري شپې په پرده کي مي دارالبقاء ته وا نه ستوي. يو ځوان رانژدې سو چي ما ئې موټر هلته نه ليدی خو د پنځه ويشتو روبلو نرخ ئې راته ووايه. ځيني کسان چي د "لابزک" په نامه به نه پوهېدله نو ما ته به داسي وسوسه په زړه کي راولوېدله چي ښايي دا به زه غلط وايم او هغه به "لاپزيک" يا "لاپزوک" او يا داسي يو بل شی وي. د دې لغت ټوله طرز آوازونه مي د محاورې په استعمال کي په کار اچوله چي مشکل مي په حل سي، خو ګټه ئې نه کوله. په داسي حال کي چي اوس نو د پنځوسو روبلو ورکولو ته هم حاضر وم، زما د سن يو سپين ږيري موټروان لس روبله نرخ راته ووايه او زه بې له ځنډه په يوه ټوپ د ده ټکسي ته په تلوار ور پورته سوم. په لار کي ئې درې کسان نور هم موټر ته راوخېژوله او ما ته هر ګړی په زړه کي اندېښنه راګرزېدله چي ښايي په يوه تلکه به بند سوی يم. په هر حال سرنوشت ته مي ځان وسپاره او ځان ته مي ډاډ ورکاوه چي ما ته خپل ژوند ځه په لاس راکړي دي چي اوس نو بيا له مرګه ځخه لا هم بېرېږم. ټکسي موټر ښه ډېره لاره ووهله او د تورو سرکانو په يو ځای کي موټروان يوې خوا ته ګوته ونيوله او راته وئې ويله چي "لابزک" هم هغه دئ. له موټره ئې تا سوم او ده ته مي د پيسو له ورکړي سره کورودانی هم ووايه.

کله چي له خپلي باروبنې سره هغې ودانۍ ته ورننوتم نو هلته مي تر هر څه دمخه په پوره زړه وويله چي زه د علومو د اکاډيمۍ مېلمه يم. نوکريوالي بوډۍ راته وويل، دلته ځای نسته. ما په جواب کي ورغبرګه کړه چي: "لابزاک" به هرومرو ځای راکوي. دې چي زما خبره واورېده نو ئې راته وويله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا "لابزاک" نه دئ بلکي د "وستوک" په نامه يادېږي.

هک حیران وراخطا ودرېدم چي زه ئې اوس د دې لوی ښار په کوم ګوټ کي د توري شپې غېږي ته ورغورځولی یم. د خپلي بد چانسۍ هغه پخوانۍ خاطرې مي یو په بل پسې قطار په زړه کي راتېرېدې چي زما ژوند ئې هر وخت له سختیو سره مخامخ کړی دئ. یوه بله پېښه بوډۍ چي په هم دې سالون کي ګوښه ناسته وه نو په لوړ ږغ ئې راناري کړه چي "لابزاک" دلته نژدې دئ. پر راسته لاس به ووزې، بیا به په زینو کي تېر سې، تر هغه پسې به پر چپه لاس راوګرزې او مخامخ به دغه هوټل ته ورسې. ما ول زه له یوې خوا ستړی ستومانه یم له بلي خوا په سترګو شی نه وینم او له بلي خوا دلته تکه توره دربله ده، نه زه راسته پېژنم او نه دي په چپه پوهېږم. یو ځوک راسره ملګری کړئ چي تر دغه ځایه مي ورسوي. له بوډیانو څخه یوې په چغنده ږغ راته وویله: داسي بېکاره ځوک دلته نسته چي له تا سره ولاړ سي او لار و لیکه دروښيي. په آخر کي دلته یو ناست ځوان چي زما په مشکل وپوهېدی سمدستي راوپاځېدی او بکس ئې هم راسره واخیستی، څلور دقیقې وروسته ئې د کږو وږو لارو څخه د لاپزک د هوټل سالون ته راوستلم. ځوان د داغستان اوسېدونکی وو او ډېره مننه مي ځني وکړه.

اوس نو بیا دلته د هوټل ځواني نوکریوالي نجلۍ راته وخرنډل چي دلته ځای نسته. دې ته مي نو په ټینګه وویل چي زه له دې ځایه څخه په وهلو، ډبولو او ټکولو هم نه ځم. ګوره په هغه کوچ کي شپه تېروم چي د دغه سالون په پای کي بېکاره پروت دئ. د هغې پلمې او بهانې چي ګټه و نه کړه نو ئې بیا راته وویله چي باید د شپې د تېر له پاره اوز روبلونه واچوې. ما ورغبرګه کړه چي زه د ازبکستان د اکاډیمۍ په بلنه راغلی یم او ستاسي د پیسو ټوله حساب و کتاب په هغو اړه لري.

موږ ته خو د عنعنې اخلاقي درسونه داسي ښوونه کوي چي د انسان له پاره سمه لهجه او نرمه وراشه په ژوند کي د بري یوه منلې نسخه ده. خو عملاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د ژوند تجربه دا نتيجه راکوي چي لجاجت، سرټمبګي او پر خپله خبره ټينګ در بېدل يا له خپله خره ښخه نه تا کېدل هغه طريقه ده چي چنداني ناکامي نه لري او د بري زيات شواهد ئې هر کله موندل کېږي.

زما جدي ټينګار او د وچ ضرورت اصرار "بيدار خوابه" نجلۍ دې ته واداره کړه چي ضرور مي پر سورنا غوږ ونيسي. زه خو له وختي ښخه په دې پوهېدمه چي ښايي دلته به زموږ د اکاډيمۍ يو شمېر کسان راغلي وي. اما څرنګه چي دوی زما په څېر د ځان د تبارز ښه استعداد نه درلودی نو نجلۍ چنداني نه پېژندله او نه ئې د دوی نومونه تلفظ کولای سوای. يوازي "موسی رحيمي" دې ته معلوم وو چي ما ته ئې راښوده. نوکريواله نجلۍ راسره راولاړه سوه او زه د خپلو ټولو پلنډو سره تر شا په دې پسي رهي سوم. په ليفټ کي ئې نيخه چي کوم منزل ته وخېژولم خو بيرته ئې بيا د زينو يا ځينو له لاري ښخه يو څو منزله راتا کړم. په دغه وخت کي د تره کو د پاچهۍ "کته سئ سپاره سئ" ښنتني وراشه هر ګړی را په يادېدله. په دوهم منزل کي ئې د څو کوټو دروازې په خورا شدت په سوک وروټکولې. تر اوسه لا چا دروازه نه وه خلاصه کړې چي په دهلېز کي هاند صاحب له يوې کوټې سر راوايست او د ده د ليدو سره مي خپل مسايل حل وبلله. کرار کرار نور انډيوالان هم يو په بل پسې راپيدا سوه. روغبړونه مو سره وکړه او مجلسونه مو ښه تاوده سوه. دوی خو تر ما دمخه وختي راغلي وه نو ما په هيواد کي ورځني حالات ورته بيان کړه. ټولو زما له پاره د ډوډۍ د تيارېدو سرښته پر غاړه واخيسته. ايشېدلي هګۍ او ترخې چای له ډوډۍ سره په دوړدنګ راته برابري سوې. اوس دلته بوره د نه پيدا کېدو په وجه د چايو له کلتوره ښخه حذف سوې ده. په دې منځ کي يوه انډيوال د خرما په نامه يوه مېوه هم راته کښېښوله. دا خرما نه ده هسي د خرما رنګ په بدېږي، بلکي د يوه بې خونده خرمالو سره په بې خوندي کي پوره شباهت لري، چي هغه کله ناکله زموږ بازارو ته هم راشيوه کېږي. دا مېوه چي د منې په اندازه ده د بيهي سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايي په بې خوندي کي يو څه سيالي وکړي. خان محمدايوب خان به زياتره پر بيهي باندي ټوکي کولې او بې کيفيته سوډل کسان به ئې هم له بيهي سره مشابه کوله. کټ کټ به ئې وخندله چي بيهي هم اوس په مېوو کي شمېرل کېږي.

رحيمي صاحب د دې خوړو د تيارېدو په روان فعاليت کي ځان ډېر ستړی کاوه. دغه ځوان چي زموږ په اکاډيمي کي خپل ځان چنداني نه وو څرګند کړی خو دلته ښکارېده چي د اخلاقي اهليت او لياقت ډېر ښه خصوصيات ئې له ځوانۍ سره يو ځای سوي دي. ځکه نو دی ټولو اوزبکانو هم پېژندی او هغه متل ئې سړي ته ور په ياداوه چي "کلی په نامه لري يو خوی تر نورو ښه لري".

کوچنۍ خبري نو بې حسابه ډېري دي خو زه ئې بالاخره په هغه نومره کي له معتمد صاحب سره مېشته کړم چي دوې کوټې ئې يوه د ناستي او بله د خوب له پاره درلودې. د خوب کوټه جنتي معتمد په خپله خوښه يوازي ما ته راپرېښووله. دوه بستره له خپلو ټولو لوازمو سره هلته تيار ښکارېدله. پر هر چپرکټ باندي چي د ناوي د ځای په څېر ايسېدله د خورا ښکلي او ځلېدونکي ټوکره خوشحالوونکې روجائي ګاني هواري وې. دوه مېزونه، د کالو له پاره يوه غټه الماری او لويه قدنمايه هينداره په دې خونه کي ځای پر ځای ليده کېدله. د ناستي په کوټه کي ئې خورا غټ تلوېزيون او يو بې سده لوی يخچال د مېزونو او چوکيو سره توجه جلبوله. هر څه سامبال وه، خو د تليفون له نعمته څخه ئې برخه نه درلوده. کلکينان ئې نه ترل کېده او جالۍ ئې هم نه درلودې. د تليفون غارونه وه خو تارونه ئې څني ټول کړي وه.

سره له دې چي د لمبېدو د تشناب له پاره ئې ښه پراخ ځای درلودی اما يو ناکاره نالايقه سرکاري مهندس هغه داسي تنګړی جوړ کړی دئ چي د هوټل د نورو وسايلو له پراخۍ او لويۍ سره کورټ شباهت نه لري. د پخوا د شوروي او د اوس د خپلواکو حکومتونو د اتحاد په ټولو چارو کي د اجزاوو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تناسب یا توازن تر منځ دغه شان بې ډوله نیمګړتیاوي هر چیري په مخه راځي. یوازي عیب په همدې تمدن کي دا دئ چي د هر کل په اجزاوو کي ئې لازم تعادل درک نه لري او نو ځکه د نیمګړتیا په وجود کي ئې ښېګڼې له سترګو څخه ځان پټوي او چا ته نه معلومېږي.

چي قصه بلي خوا ته راځخه ولاړه نه سي نو هغه وو چي په دا سبا سهار له معتمد صاحب سره یو ځای د چایو د چښلو په تلاښ د هوټل کانټین یا بوفیت ته له دوهمه منزله راتا سوو. د بوفیت دروازه په لوی قلف کلکه تړلې وه او د هوټل غاوچي موږ ته د یوې پوښتني په جواب کي وویله چي په څه نه یم خبر. باره دباندي راووتلو او په نژدې شاوخوا کي یو ځای ته ورغلو چي ترخې چای ئې له تروې یا سرکې وچي ډوډۍ سره په یو څو پیکه ورکولې. سماوارچي هم چرسي، هم شرابي، هم پنج عیب شرعي او له روان تقریره څخه خوشخویه موالي ښکارېدی. په ډېر بوږي آواز ئې د اوزبکي ژبي زیږه ږغونه تر ببري خولې درانه درانه را ایستله. لېوني، لېوني ښورېدی او دې حرکاتو ئې د سړي توجه ځان ته ډېره جلبوله. ښه زارخوره ځوان معلومېدی. په زیږه خندا ئې په ماته ماته روسي ژبه راته وویل چي تاسي به هم له ترخو چایو سره زموږ په څېر بالآخره پوره آموخت ونیسی. ډېر تشویش مه کوئ، پرېشاني خو د سړي زړه خوري. زما معتمد ملګري ته ئې وویل چي له کومه هیواده راغلی یې. هغه د ورځني جریاناتو د مصلحت له مخي داسي درواغ ورته وویله چي زه هندی یم. وروسته معتمد ما ته څرګنده کړه چي اوس دلته د پښتنو یا افغانانو له نامه سره سخت حساسیت راپیدا سوی دئ او نو ځکه هر چا ته خپل ځان هندی معرفي کوم. له دې یادوني سره ئې ما ته هم دا اندېښنه راپیدا سوه چي زه به څرنګه خپل درواغ او رشتیا د ځان د نجات له پاره سره یو ځای کړم. په پای کي تر ډېر چورت وروسته دې نتیجې ته ورسېدم چي یو خورا ناشناخته یا ناپېژندلی نوم به وراخلم او د دې راز پوښتنو مخه به ئې د هغه په جواب له ځانه څخه ګرزوم. پنځوس کاله پخوا تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

شا د خپلي هغي کوڅې نوم را په زړه سو چي خلګو د مسليانو کوڅه بلله، ولي د سرکار په دفترو کي د میرزایانو له خوا د خوګیانو په نامه یادېدله. اوس نو هر څوک چي له ما څخه د ځان پوښتنه کوي په پوره زړه هغه ته په جواب کي وایم چي د خوګیانو یم. په دې توګه زما دروغ او رشتیا دواړه یو ځای د اضدادو د وحدت ډیالیکټیکي نمونه ګڼله کېږي.

که څه هم زما له راتګه څخه د دې ځای اکاډیمي په وختي کي لا خبره وه خو د هغې عمومي بې نظمۍ یا بدنظمۍ له برکته چي اوس پر دې مځکو را روانه ده، هیچا د پخوا په شان په ما سر و نه ګرزاوه او هر مؤظف مامور په یوه یا بله پلمه ځان له خپله مسئولیته څخه خلاصولای سي. دلته به پخوا د نومبر پر اوومه نېټه د اکتوبر د ستر انقلاب شانداره جشنونه روان وه خو اوس ئې د رخصتۍ له عطالته څخه هر څوک ګټه اخلي اما د خوښیو له حرکته څخه ئې ځان کاږي. زما له شامته څخه سرپرسر څلور ورځي پرله پسې بېکاري یا رخصتي سوه او که "رحیمي" غوندي پوه زلمی زما په ناپوهي نه وای پوهېدلی نو زه به د خپلي بې کفایتۍ له کبله د هوټل په عصري ودانۍ کي له لوږي څخه کچول سوی وای. د رحیمي له سره څخه په دې سد رسېدلی وو چي ما د خپل تاریخي چادي توب له کبله د دغه علمي سفر له وړیا تجارتي چانسه څخه زموږ د نورو علمي تاجرانو یا تجارتي عالمانو په څېر هیڅ راز حیاتي استفاده نه ده کړې. ځکه نو دی په خپله راغی او زما پر حال ئې د پېرزویني له مخي پوښتنه وکړه. ما هم د وچي اړتیا له کبله دا جرئت وموندی چي د خوړو او چښو له پاره دوه سوه روبله پور ځني واخلم.

په پنځمه ورځ د اکاډیمۍ مېلمه پاله لیوډمیلا راغله چي زموږ په حال ځان خبر کړي. د خپلو خبرو په سر کي ئې وویله چي په مسکو کي د شوروي اکاډیمۍ څو ورځي کېږي چي تړلې ده او هلته تلیفون څوک نه پورته کوي چي موږ د خپلو چارو هدایت ځني واخلو. زه ئې دې خبري ته ډېر اریان سوم. ځکه په ژورنالیستي خبرونو کي اوس پوره دوې میاشتي کېږي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازبکستان خپلواکۍ ته رسېدلی دئ خو عملاً لا دا ګړی هم د یوې کوچنۍ ادارې د چارو لارښوونه د مسکو د اکاډیمۍ له مرکزه څخه غواړي. دا نو ډېره عجیبه خپلواکي ده چي مسکو په دې نه پوهېږي چي څنګه ئې ورکړي او دلته بیا ازبکان په دې نه پوهېږي چي څنګه ئې ځني واخلي. د لیوډمیلا له قوله د چارو مشوره په مسکو کي له هغه ببرووېچ څخه اخیسته کېږي چي ما وختي له د هغې پلا په سفر کي د خرسووېچ په نامه بللی وو. هیڅ تصور مي نه کاوه چي دلته لا هم پر موږ د هغه حیوانزي فرمانونه چلېږي.

لیوډمیلا چي یوه ښایسته مهربانه پېغله ښکاري په ژبه پوه نجلۍ وه په خپلو خبرو کي ئې وویل چي ما ته نه ده رامعلومه چي تاسي ته د خرځ له پاره څونه پیسې درکولي کېږي. دا معلومات لازمه ده چي له مسکو څخه واخیستل سي. سل روبله ئې له خپله جېبه راوکښه، ما ته ئې راکړه او زما پاسپورټ ئې د رسمیاتو له پاره له ځانه سره واخیست.

یوه بله ورځ بیا لیوډمیلا په دې هوټل کي مېشته افغاني عالمانو ته د یو رمازه په توګه داسي تر غوږ ورتېره کړې وه چي تاسي خو به پیسو ته سمدستي عاجله اړتیا نه لرئ؟ یعني هر یو له غټو انډیو سره راغلی دئ څو زیاتي روپۍ پر وګټي. دا خوارکۍ په دې واقعیت نه پوهېدله چي د پوهانو په ډله کي کله ناکله ما غوندي یو تاریخي ناپوه هم بې له پلنډو څخه تش او تور راتېرېږي.

پخوا د اکاډیمۍ غړو ته لس، پنځلس او شل روبله له علمي درجې سره سم د ورځي په حساب د خرځ له پاره ورکول کېدله. خو څو ورځي وروسته چي ئې تر ما پوري خپل خرځ راورساوه نو رامعلومه سوه چي زما له پاره ئې د اکثر حد پر ځای اقل حد ټاکلی دئ. ځکه هغه چا ته چي پخوا به لس روبله د ورځي ورکول کېده، هغو ته ئې سږي سر د ورځي پنځه پنځوس روبله تادیه کړي دي. ما ته که څه هم د ورځي څلوېښت روبله راکوي خو د پخوا د شلو روبلو ارزښت هم نه لري. دا سرچپه محاسبه چي منطق ئې نه رامعلومېږي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سپینېدو له پاره ئې د مراجعې ځای هم نسته د هغې نوي ګډوډۍ نتیجه ده چې د ګرباچوف له پیریسترو که څخه زیږېدلې ده.

په تېر سفر کې خو زه په خپله د خرڅ د اخیستلو له پاره د محاسبې دفترو ته ورتلمه خو دلته بیا له ښه مرغه قاعده داسې ده چې د مېلمه پالي په لاس هره میاشت تر هوټله پوري فمن یعمل راوړه کېږي. د دې قاعدې ښېګڼه دا بولم چې د "شاه میته، شاغلي نمیته" له زجره څخه تاسې ته آزادي درکوي او د محاسبې د هیڅ مامور تریو تندی او د هیڅ میرزا بوڅ مخ نه وینی چې پر تاسې ئې دغه مفتې روپۍ نه پېرزو کېږي.

په ژوند کې چې هر سړی د هر ګړي رنګارنګ پېښې ګوري نو په دې لړ تخاو کې سم نه پوهېږي چې خپل بیانونه له کومه سره راونیسي او د لوستونکو څه راز علاقې په نظر کې وساتي. زما په خیال ښه به دا وي چې د خپل مغز جریان ته واګې وروسپارو او وګورو چې هغه څه چپه چرلنډۍ راباندي وهي او د کوم انتخاب پر کړو وړو لارو باندي مو اچوي. د همدې پرېکړې له حکمه سره سم نو دا دئ بازارو ته راووتلم. ترافیکي اشارې هر چیري سته او په منظم ډول سرې کېږي، ژړېږي او زرغونېږي خو لکه څنګه چې د وګړو بېره له پولیس څخه هېره سوې ده د تمدن ترافیکي مقررات همدغه شاني نه پالل کېږي او د هر سن خلګ زموږ په څېر د سړکانو پر هر ځای اوړي را اوړي. یوازې د موټرانو ډېروالی دا جبر له منځه نه دئ وړی چې موټروانان ئې لا اوس هم ځانونه په اجراء مکلف ګڼي. خو د نوي آزادۍ او ډیموکراسۍ له انحرافاتو سره ښایي دغه مکلفیت هم نن سبا په بې شمېره ټکرونو سره پای ته ورسېږي.

دلته هر څوک له اقتصادي بې ثباتۍ سره خورا په عذاب دئ. د تېر ژوند پوچ ثبات اوس دلته یو خوب او خیال ښکاري. هغه ورځ د رئیس په سویه یوه مهم سړي راته وویل چې دلته خلګ پیسې راوړي او زموږ شیان پر هره خوا راټخه وړي خو موږ ته یو څو بې ارزښته کاغذونه پاتېږي. د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

سردارانو صوبدارانو ته دا چل نه ورځي چي څرنګه يو داسي نظم په دې اله ګوله کي ايجاد کړي چي په خپله آباد سي او د شيانو خرڅلاو ئې د اقتصادي انکشاف او قدرت په يو عامل باندي واوړي. يو بل عالم مي بيا وليدی چي په خپل غټ او پاک دفتر کي لاس تر زنه بېکاره چورتکي ناست وو او په دې نه پوهېدی چي په کوم ميتود خپلي علمي او تحقيقاتي چاري مخ ته بوزي. د پيري ستروېکه په ځلانده او روښانه لار کي هدفونه، کارونه او ميتودونه ټوله له لوی او کوچني څخه پر يوه مخ ورک سوي دي. خو د انسانانو خوړل، چښل، اوسېدل، اغوستل، لوبېدل او داسي نور او نور بې له توقفه په دې حال کي بيا هم ادامه لري.

د هغو تودو تجارتي هلو ځلو په منځ کي چي زما پر شاوخوا جريان راته لري، کله ناکله پر ما باندي هم وخت ناوخته نابلده کسان دروازې ټکوي او د ټوکرانو يا دسملانو د علمي سوداګر خيال راباندي کوي. زما د نې يا نيت جواب بې له شکه دوی ته ښکرور درواغ معلومېږي. "فنائي" صاحب چي د اکاډيمۍ يو څېړونکی دئ د هر عالم سوداګر يا سوداګر عالم له پاره ئې د ګټې معيار يا نصاب دوه لکه افغانۍ ټاکلی دئ. ما ته د سعدي هغه بيت هر ګړی په دماغ کي راګرزي چي وايي:

نه محقق بود نه دانشمند

چـارپائی بر او کتابی چند

يو څو کاله پخوا که موږ ويلي يا ليدلي وای چي د دې ستر شمالي ګاونډي ځوان نسل به د کمونيزم په هغه مرحله کي چي کار به د استعداد او ورکړه به د اړتيا په اندازه وي، د اکاډيمۍ د هوټل پر کوټو به ګرزي او له خواره افغانستانه څخه به ئې د څو متره جاپاني ټوکرانو او دسملانو په موندلو پسي راوهلې وي. ما ته هم پر خپله پخوانۍ غولېدنګۍ او اوسنۍ شودګۍ باندي غبرګه خندا راځي، او د غربي پوهانو هغه ليکني را په يادېږي چي ويل به ئې تر شا پاته مملکتونه يوازي د سيوسياليزم له لاري په کاپيټاليزم پسي ځانونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رارسوي.

زه همدا اوس د اکاډیمۍ په هوټل کي او د اکاډیمیانو په ټل کي حتی په دې شرمېږم چي ووایم کتابخانو ته ځم او هلته په زړو آثارو کي د ژوند نوي حقایق لټوم. علمي څېړنه او پلټنه په دې فضا کي د پر سد سړي له پاره د شرم او د بې سده له پاره د لېونتوب خبره ده.

خارجي خبرونه چي دلته په خپله کوچنۍ راډیو کي اورم نو ښکاري چي د افغانستان کشاله یو ځل بیا هم د سیاسي منافعو پر مېز باندي د ډېرورو او بې ډېرو له خوا څخه شنل کېږي او له دې غږ کي څخه هر څوک غواړي چي خپل کوچ راټول کړي.

هغه خلا چي زموږ په هیواد کي د سرو لښکرو له انقلابي وتلو سره راپیدا سوې ده او ګاونډي دوستان ئې دې ته هڅولي دي چي په خپل متضاد نفوذ هغه ډکه کړي، همدغه ته ورته یوه پروسه په دې سیمو کي هم تر سترګو لاندي تېرېږي. له یوې خوا د دې هیوادونو تر منځ مذهبي، کلتوري، او تاریخي پیوندونه او له بلي خوا ایتنیکي او فرقوي انفرادیتونه هم ورسره مخ پر انکشاف دي. حتی پاکستان او ایران پر جدي حرکت راغلی دئ چي د خپل نفوذ د زیاتېدو له پاره ئې لویي رخنې ولټوي. لکه د شوروي په ننوتلو کي، دوی هم له دې نفوذه سره ښایي خپلي ذاتي ستونزي له ځانو سره یو ځای ننباسي او د جریاناتو بهیرونه نور هم داسي سره ولړي یا ومروړي چي حل ئې یوازي د تاریخ په لوی طبیعي خرېړي کي یوه زمانه ځان څرګند کړي.

هغه بله ورځ مي د یوه لوی مسجد له مخه سره د مېز پر سر باندي په اوزبکي ژبه او عربي خط باندي د مذهبي ادبیاتو یو زیات شمېر آثار ولیدله چي خرځلاو ته وړاندي سوي وه. څرنګه چي دلته پر هر شي باندي خلګ د کتلو له پاره راټولېږي یا راپنډېږي نو د دې آثارو ننداري ته هم لځ سري او ډېر خریلي زلمیان له یوې خوا او بلي خوا څخه راګرزېده، تر کتني لاندي ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیوله او هم ئې پیرودله.

تاشکند خورا لوی او ډېر غټ ښار دئ. آبادۍ ئې یا ودانۍ ئې تر حساب تېرې دي. خواپاکي هم لري او د ژوند زیاتره وسایل ئې زموږ په پرتله پر عصري تمدن برابر دي. روسي او اوزبکي دواړې ژبې د ښار په هره ګټه ګوټه کې په څرګنده توګه اورېده کېږي. اجتماعي وضعه ئې هم د ستاینې وړ ده ځکه څوک چنداني په چا پسې نه ګوري. خو که د خیره سره د چپه چرلنډیو دوره پر راورسېده او د تاریخ پر زاړه خره باندې سپاره سوه نو خورا ژر به ئې د مادي نعمتونو ځای روحاني رجعت ونیسي. لاکن له هر څو نه تر شا تګه سره دا تصور نه سي کېدای چې د کندهاري ذهنیت په معنا ږیروره مسلماني به دلته مسلطه سي. ځکه د اویا کالو ښووني او روزني دغه شان امکانات په ریښه کې له منځه وړي دي.

په بازار کې د کالو او جامو زیات ډولونه لیده کېږي. خو محلي کلتور ئې په هغه اوزبکي یا تاجکي خولۍ کې ځان پوره ښکاره کوي چې پر خریلي سر باندي جګه ولاړه وي. نارینه اوزبکان د کندهاریانو په شان سر پاک خریي اما د ژمي په سړو کې پر خریلي سر باندې د پوست ببره خولۍ پر سروي. د بېلابېلو توکمونو تر منځ د نسل ګډېدني خورا په زړه پوري انساني څېرې ایجاد کړي دي، مثلاً هزارګي ښځه لیده کېږي چې شنې ښایسته اروپایي سترګې ئې وي.

را به سو نرخ او نوا ته. زه چې له کابله رارهي کېدم نو هلته د روبل نرخ په اتلس افغانس وو. په دې حساب نو د شیانو نرخونه یو له بله پرتله کېدای سي. یو ګیلاس چایي په لس کوپیکه او یوه کوچنۍ ټیکۍ یا ټیکله چې "بولچکه" ورته وایي په شل کوپیکه رانیول کېږي. هندوانې کیلو په یو نیم تر دوه روبله او خټکی هم دغسي. سیب یا مڼې د کیلو په حساب په اته تر لس روبله او انګور له دوولس څخه نیولې تر پنځلس روبله پوري. ښې مغزني بریاني پلۍ یا موملۍ له دوولس څخه تر څورلس روبله پوري. د ډوډۍ ټکۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي په بېلابېلو دولتي او شخصي دوکانو کي په لس، پنځوس تر اتیا کوپیکه پوري رانیولې ده. د دې تفاوت سبب به نو له ما څخه نه پوښتې ځکه په هر حال دا د نرخونو یوه بې نظمي او یا د یوه نوي نظم بې سنجشي وبولئ چي د اقتصاد په برخه کي پولیسي غوندي تحقیقات ایجابوي. سیخ کباب څلور سیخه نن په اته روبله خوړل کېدای سي. پنډي ورجي له غوښو او ډوډۍ سره په څلور روبله ملاوېږي. ښه کشمش په دېرش روبله او ممیزي په پنځه ویشت روبله وایي. هېل کېلو په یو سل او شپېته روبله. اومه نخود او ماش هر یو کېلو په اووه روبله. پنډي ورجي په دولتي دوکان کي په څلور روبله او درې اویا کوپیکه خرڅېږي. غوښي په پنځه دېرش روبله کیلو ملاوېږي.

د دې ټولو پر بیمانیو په منځ کي زه په دې نه یم بریالی سوی چي کوچي وخورم او یا وچي چایي چیري رانیسم. آبګرمي هم علمي سوداګرو په بازار کي چور کړي دي او نیکلي چای جوشه هم پر ما نه ده پېښه سوې چي رائې نیسم. له دې بابته نو یو څه په تکلیف یم ځکه هر سهار په ترخو چایو پسي مجبوره یم چي یو څه شکل لاره ووهم.

که څه هم دلته زیاتره نرخونه هره ورځ مخ پر لوړه ګړندی ټوپ وهي خو موږ چي په کابل کي له ګرانۍ سره پوره آموخت نیولی دئ نو بیا هم شیان ارزانه راته ایسي او بې له چورته پیسې پر راباسو. لاکن د دې ځای معاش خوره یا تنخاخوره خلګ خورا زیات په عذاب دي او هره ورځ له دې نوي آزادۍ څخه چي د پیسو د غلامۍ زېری ورکوي تر پزي پوري راغلي دي. نتیجه به ئې ضرور خړی او خرېړی وي.

که موږ د مارکس هغه شاخص په نظر کي ونیسو چي د ټولنیز انقلاب ماهیت د ملکیت د روابطو په تغیر کي ځان څرګندوي نو په ډاډه زړه ویلای سو چي دلته یو غښتلی انقلاب روان دئ اما داسي یو انقلاب چي مارکس ئې په خپلو څېړنو کي پېش بیني نه وه کړې.

تاشکند چي پخوانیو تاشقند باله او اوس په روسي حروفو کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاشکينت ويل کېږي، په ژمي کي عجيبه هوا لري. يوه مياشت دمخه دلته واوره واورېده. بيا هوا د سانتيگراد يوويشت درجې ته ورسېده. اما په دې حال کي هم د هوا د رطوبت په خاطر سړی مجبوره کېږي چي هم بالاپوښ واغوندي او هم وړينه خولۍ پر سر کړي. يو څه اوربښت چي بيا په دا بله ورځ وسو نو درجه ئې يو دم د صفر درجې ته راټيټه سوه.

تاسي ما ډېر وبخښئ! زه اوس په داسي حال کي چي د نوچه او نيمچه سوداګرانو لېونۍ ځغاستي د رانيولو او خرڅولو له پاره زما په چارپېريال کي په بېړه رواني دي او زه چي هم ضرور د اوزبکانو په نظر کي د پاخه عمر يو سيانه سوداګر ښکارم نو زما د نې پر جواب ئې هيڅ باور نه راځي او اميد ئې نه راخخه پرې کېږي. سره له دې چي وخت ناوخته د ټوکرانو او دسملانو له پاره د کمسمول انقلابي ځوانان دروازې راباندي ټکوي خو زه لا بيا هم دې ته جوړ پدلی يم چي د کتابو د څېړني په باره کي په خپلو برغزوو باندي تاسي ته درد سر درکوم. ښه دا خو نو زما تارياک وبولئ چي له ښکاره ضررو سره ئې زه له عملي توبه څخه ځان نه سم ژغورلای.

د هغي هڅي په سلسله کي چي ما غوښته زموږ د تاريخ او اقوامو په باب ځيني داسي نادر آثار چي انګرېزانو په نونسمه پېړۍ کي کښلي دي او دلته مونده کېدای سي له يوه او بله ځايه څخه معلومات واخلم. د تلاښ په نتيجه کي دونه رامعلومه سوه چي دلته د عليشېر نوايي په نامه يوه ستره کتابخانه سته او هلته بيا د "ترکستانسکي زبورنيک" يعني د "ترکستاني مجموعې" په نامه د بېلابېلو آثارو يوه غټه ذخيره ساتل سوې ده. د دې کتابخانې د ليدني او د ځينو کتابو د لوستني له پاره ئې د ختيځ پېژندني انستيتوت ته ورغلم. د هغه ځای آمر چي زموږ ځينو ملګرو د هغه له سړې وضعي څخه شکايت درلودی، خو ما ته ئې د دغي کتابخانې د مقاماتو په نامه يو سپاربښت ليک وکښی چي زه په خپل روڼ مننه ځني کوم. دا کتابخانه يا کتابتون زموږ هوټل ته نژدې په هغه لويه ميداني کي موقعيت لري چي د "پلوشد لېننه"

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوانی نوم ئې په دې تازه وختو کې د "میدان مستقلي" په اوسني رسمي نامه باندي سرکاري خلګو بدل کړی دئ. دلته د "لېنن" یوه ډېره ستره مجسمه لیده کېږي چي ښايي یو وخت به ئې د انقلابي سیاست په تودو جریاناتو کي د غښتلي روحيې الهام خپراوه. خو اوس ئې یوازي هنري عظمت د زیاتي ستاینې او پاملرنې وړ دئ. هغه بله ورځ د مسکو د کومي کلیسا د رنګولو یوه پخوانۍ غمجنه خاطره د تلویزیون پر پرده باندي د زړو کمونیستیانو د یوه ناوړه عمل په توګه په تاسف سره غندل کېدله او د ژور نالیستانو زیاترو دلایلو ئې د هنري ضیاع پر احساساتو باندي تکیه کوله. که د تاریخ دغه منطق ومنو نو د لېنن د داسي مجسمو راځوړېده یا ویجاړېده چي اوس په ځینو ځایو کي روان دي همدغه شان د نن ورځي د ډیموکراتانو یو هنري جنایت ګڼل کېږي.

له سیاسي قضاوتونو څخه ځان راباسم او وایم چي تر څو پلټنو او پوښتنو وروسته مي د کتابخانې لاره ومونده. ډېره غټه ودانۍ وه چي زښته لويي دروازې او کوټې ئې درلودې. زه د خپل سپارښت لیک په مرسته د نادرو آثارو د ساتني یوې ځانګړې کوټې ته راوستل سوم چي هلته د رحیم جان فیض الله یف سره آشنا سوم. دی په خټه اوزبک وو او د عمر کلونه ئې د شپېتو په آخره کي معلومېدله. رحیم جان وچ کلک اوډنګر سړی وو خو د پټې خولې په جوړښت کي ئې یوې ښکلي طبیعي موسکا ځان ښکاره کاوه چي د ده د سترګو له تاتاري تبسم سره ئې سیالي کوله. د خبرو په ترځ کي ئې راته وویله چي یو زمانه ئې زموږ د هیواد د غازي آباد په فارم کي هم کار کړی دئ. رحیم جان کټ کټ په منډه خوله وخندله او راته وې ویله چي ما ته به په افغانستان کي زیاترو خلګو ویله چي ته هزاره يې او ما به هم سره ورسره ښوراوه چي هو کې. د ده یو څو پښتو جملې هم زده وې. داسي ښکاري چي د ختیځ پېژندني انستیتوت ته منسوب زیاتره ځوانان یا زاړه مامورین په یوه یا بله زمانه کي د یوه یا بل مقصد له پاره په یوه یابل نامه افغانستان ته راغلي دي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ د هیواد په وجود کي ئې د شاهي سرکار تر حمايې لاندي د خپل مقدس يا نامقدس ماموريت لنډي يا اوږدې دورې تېري کړي دي. خو د تاريخ دغه برخه مو هغه له سترګو څخه پټه ورشو ده چې د حقايقو سرونه ئې د تاريخ په مرموز درياب کي ډوب پاته سوي دي او نور لا هم ډوب پاته کېږي. که چيري يو وخت زموږ هيواد په رشتيا د ملي حاکميت خاوند وګرزېدی نو بايد چي هم د تېر تاريخ جاسوسان او هم د نوي تاريخ منافقان اولس ته وروپېژني.

له دې بېهوده بيانه څخه چي راوګرزم نو به درته ووايم چي د "ترکستاني مجموعې" په اړه مي خپلي پوښتني او ګرويږني پيل کړې. دلته د لومړي ځل له پاره په دې ورسېدم چي "سانکت پيتربورګ" کي د ترازي واکمنۍ له خوا څخه ښه وختي لا دې کار ته اقدام سوی وو چي د افغانستان په شمول د آسيايي سيمي په باب ټولي چاري د ترکستاني حوزې په څېړ وپېژني او د سياسي اهميت په خاطر ئې د ګڼو اولسونو کلتوري، اجتماعي، اقتصادي، او داسي نورو چارو ته جدي پاملرنه راوګرزوي.

د کتابخانې هغه درې کيټلاګونه چي لومړی ټوک ئې په ۱۸۷۸م کي، دوهم ټوک ئې په ۱۸۸۴م کي او دريم ټوک ئې په ۱۸۸۸م کال کي د مراجعې له پاره په خورا منظمه طريقه په "سانکت پيتربورګ" کي چاپ سوي دي، پر دې ټکي باندي پوره دلالت کوي چي دغه زمانه د سيمي مسايل د روسيې په ګډون د اروپايي نفوذ د خورا زياتي توجه وړ ګرزېدلي دي. د ترکستاني مجموعې ټوله ټوکونه نن ورځ که څه هم په شمېر پنځه سوه څلور نيوي (۵۹۴) ته رسېدلي دي اما غټه برخه ئې تر ۱۸۸۸م پوري په شمېر څلور سوه شپاړس (۴۱٦) ټوکه ته په وختي کي لا رسېدلې وه. يوازي په دوهم او دريم کيټلاک کي د افغانستان په باب انګرېزي، فرانسوي، الماني او روسي آثار چي ما وشمېرله درې سوه پنځوس (۳۵۰) ته ئې حساب ورسېدی. داسي ويل کېدای سي چي په نونسمه پېړۍ کي زموږ د حوادثو په باب د نړۍ والو مدارکو يا منابعو زښته غټه ذخيره په دې منظمه مجموعه کي راغونډه سوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. د صحافت له پلوه بیا تر ټولو په زړه پوري خبره خو لا دا ده چي ګرده ټوکونه ئې د قطع له مخي په یوه اندازه دي. هغه آثار چي په وړه قطع چاپ سوي دي د سپین کاغذ بیاض ئې وراچولی یا پوري سریښ کړی دئ او هغه بیا چي قطع ئې غټه وه د پاڼو په کت سوي شکل ئې یوې اندازې ته راکوچني کړي دي.

غواړم دا د څېړني او کتاب لوستني یا پلټني بې خونده موضوع چي زما د روان واقعي چارپېریال د اقتصادي هلو ځلو په تودو سرابنیو کي یوازي د لېونیانو له پاره د شخوند ګوله ګڼله کېدای سي نور هم پر دغه ځای بس کېدو ته ورسوم او ستاسي د سر پر سد ماغزه وربا ندي چپه نه کړم.

که څه هم د خوراکي موادو او اقتصادي ګډوډیو خبري د حیاتي مشکلاتو په فهرست کي لومړی ځای نیولی اما یو بې کبره سړی بیا هم دلته کولای سي چي د دوی په لغمان (یعني زموږ په مکرونیو) پر یوه وخت په درې روبله چي ارزښت ئې د سپېره کاغذ درجې ته په بېړه روان دئ، خپله وږې ګېډه ډکه کړي. عرضه داسي نامنظمه ده چي هیڅ شی په هیڅ ځای کي هر وخت نه مونده کېږي. نو ځکه د شیانو موندل او د هغو رانیول د وچ تصادف خبره ده. په دې اړودوړ کي چنه وهل یا د رقابت موضوع کورټ مطرح کېدای نه سي. هر چا چي پر هر شي هره بیه کښېښووله نو هغه خپل عدالت یا انصاف بللای سي. پر هغو شیانو چي د سرکار وچ اقتصاد تر واقعي ارزښت ټیټ یا کښته نرخ ایښی وي نو هغه بیا د جلابانو د لوی چور په غټ انډوخر کي د اړو کسانو یا ضرورتمندانو لاس ته نه سي رسېدای. نرخونه هر ګړی هره ورځ په جوتکو پورته غورځي. یوازي خټکی ما ته رامعلوم دئ چي له خوږوالي سره ئې نرخ د نورو شیانو په تناسب ثابت او یا ټیټ پاته دئ. کیلو په درې تر څلور روبله پوري په دې اقتصادي اله ګوله کي پوره ارزانه معلومېږي. د نامنظمي عرضې په باره کي دونه ویلای سم چي یوه ورځ یوه دانه کمیس ما بیه کړ چي په اویا روبله ئې راته ووایه. بله ورځ هم هغسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمیس په پنځوس روبله زما لاس ته راغی. یو بل ځای بیا کټ مټ هم هغه راز کمیس په دوه سوه پنځوس روبله د خرڅلاو ننداريې ته راوړه سوی وو. ځیني خلک چي له رقابته څخه دا امید لري چي د نرخو په کنټرول کي نقش ولوبوي نو دا خو هغه وخت امکان لري چي منظم تولید له منظمي عرضې سره یو ځای د رقابت په میدان کي د نرخ توازن منځته راولي. پرته له دې څخه نو دا هغه بحرانونه بلل کېږي چي سر پر سر د نورو بحرانونو د زېږولو له پاره زمینې مساعدوي.

را به سو زما د چپرکټ مسئلې ته. زه خو په هغه دوه بستره ایزه کوټه کي له دې جهته ناآرامه یا اندېښمن وم چي ښایي یو نابللی مېلمه به له ما سره واچوي. ځکه کوټه اوس یوازي ما ته پاته وه او معتمد صاحب تاجکستان ته تللی وو. په هر حال داسي پېښه سوه چي یو نفري کوټه په همدې منزل کي خالي سوه او زه په بېړه چسپانده ورته راکډه سوم. دا کوټه د هغي بلي په تناسب یو څه خوبائي ګاني او یو څه هم بدودۍ لري. ښه، ژوند خو نو د توافق ضرورت هرومرو منځته راوړي. دلته تر هر څه دمخه د چپرکټ نرمو تختو ما ته دا بېره په زړه کي رااچوله چي نن یا سبا به زما د وجود تر بار لاندي ماتي سي. ناڅاپه د "رنجبر" په مشرۍ د اکاډیمۍ غړي چي ترکمنستان ته تله زما کوټې ته د لیدلو له پاره راغله او دلته زما د یوازي والي اعتکاف په لوی بانډار باندي مات سو. شناخته خېل یو په بل پسې ټوله کوټې ته راننوته او یو یا بل ځای کښېناستله. زما پر دغه لړزانه چپرکټ باندي چي هر ګړی مي د هغه د ماتېدو انتظار ایستی، څلورو کسانو چخ پر چخ ځانونه واچوله. زما له ډېري بېري سره د ماتېدو حادثه نه سوه پېښه او د یارانو بانډار په خیر و عافیت داسي پای ته ورسېدی چي نه څه مات سوه او نه څه توی. دا بله ورځ مي د کابل راډیو خبرونه اورېده چي په هغو کي د راکټونو د ویشتني او د خلکو د وژني حوادثو مي د مزاج پر ختّه کېدو باندي د خوابدۍ ډېر تاثیر واچاوه. له ځایه راجګ سوم او چپرکټ ته مي توجه راوګرزېده. اوه، بابا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

راسه وګوره چې دا نازک لړزانه چېرکټ څرنګه تر دونه درنو غټو پلنډو لاندې خپل ټینګښت وساتی. نالې مې راپورته کړه چې د تختو ساختمان ئې وګورم. که مې کتله چې تر نالې لاندې د پنځګونو روبلونو پنځه لوټونه هوار غزېدلې پراته وه. ګوره ئې چې دا به نو د کوم خوار یا کومې خوار کۍ څخه دلته هېر سوې وه. د دې اتفاقي پېښې سره زما د مزاج جریان هم بلې خوا ته واوښتی او د پېښو پر عجائباتو باندې داسې لېونۍ خندا راغله چې بسته نیم ساعت مې خوله نه سوای سره ټولولای. ته نو اوس راسه دا تصادف د علت او معلول تر منطقي قانونمندۍ لاندې ارزیابي کوه.

راسئ چې اوس نو بیا د ژوند پر یوه بله پرده باندې درسره ورغېږم. په کوټه کې یوازې آرام پروت یم، د تېر ژوند د حوادثو پاڼې یو په بل پسې په چورت کې را اړوم، او ښې و بدې ئې د تداعي په ایله جریان کې پرله پسې ګورم. د دې نندارې په وخت کرار کرار د کوټې دروازه راوټکېده. ورته راوپاڅېدم او دروازه مې ورخلاصه کړه. زما یو انډېوال دی او یوه روسۍ ښځه ورسره ولاړه ده. څو واره پخوا هم دغه زما وطندار چې کله به ئې د یو چا سره د روسي ژبې د پوهېدو ضرورت سو نو ما ته به ئې مراجعه کوله او ما به په خپله ماته او ګوډه روسي د ده له پاره د ترجمانۍ وظیفه اجراء کوله. دا پلا هم زما دا خیال سو چې ښایي یوې دغسې مفاهمې ته به ضرورت لري. روسۍ ښځې راته وویل چې: "ابایا" پېژنې؟ ما په جواب کې ورته وویل: هو. ځکه زه داسې وپوهېدم چې ښایي د ختیځ پېژندنې هغه عالمه مېرمن به راښیي چې "ابایوا" نومېدله. زه نو په دې چورت کې ولاړم چې ښایي د هغې کوم پیغام به ئې ما ته راوړی وي. ځکه وختې مې یوه مقاله ورکړې وه او په هغې کې مې د روسي او پښتو ژبې تر منځ ځینې ژبنې مشترکات راټول کړي وه.

ښځې زیاته کړه چې سبا به هلته راسې او خپل صحي معاینات به تکمیل کړې. اریان سوم چې دا اوس څه راته وایي او زه په کوم چورت کې یم. زما انډېوال بیرته خپلې کوټې ته ولاړی او روسۍ ښځه ما اطاق ته دننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راوبلله. تر ځو سمو او ناسمو جملو وروسته رامعلومه سوه چي "ابایا" د یوه سړک نوم دئ او هلته یو پولي کلینیک واقع دئ او زه په دې محکوم سوی یم چي هلته باید صحي معاینات تر سره کړم. هک پک پاته سوم چي زما نوم چا وربښوولی دئ او ولي یوازي زه د سلهاوو مېلمنو په جمله کي په دې محکوم سوی یم چي د دوی تر صحي معاینې ووزم. په خبره چي ئې وپوهېدم نو مي دې ښځي ته وویل چي زه پوره صحت یم او دې خبره داسي راغبرګه کړه چي خدای دي وکړي. د ښځي له وینا څخه داسي څرګندېده لکه بله پلا چي ئې هم ما ته خبر راکړی وي خو ما د دوی هدایت ته اعتناء نه وي کړې. ځان ته مي وویل چي ته خو له ډاکټرانو څخه تښتېدې اوس به د تاشکند په پولي کلینیک کي د خپل شوم سرنوشت له شامته په درواغو د ساري ناروغیو د تجربې ښکار سې. ښځي په ټینګار او په تکرار راغبرګه کړه چي هېر ئې نه کړې، هېر دي نه سي. ما چي ورته وویل سبا خو د یکشنبې رخصتي ده نو دې په ټینګار راغبرګه کړه چي بل سبا حتمي راسه او که رانغلې نو بیا دي بیایم!

پردېسي پر یوه خوا، بېکسي پر بله خوا او پر دوی سربېره مي خپل خدایي لېونتوب د ماغزو ټوله ښه او بد حسابونه پرله راګډ او وډ کړه. آرام مي په ناآرامي بدل سو. له نوکریوالو څخه مي پوښتنه وکړه چي آیا دلته ستاسي په هوټل کي داسي مقررات سته چي مېلمانه مو باید تر صحي معایناتو ووزي. ټولو د نې جواب راکاوه. دغه شپه او دا بله ورځ و شپه په عجیبو اندېښنو کي راباندي تېره سوه. یوازي دا پوښتنه زما له پاره مهمه وه چي نوم مي چا وربښوولی دئ او ولي یوازي زه د دې بدمرغۍ ښکار ګرزېدلی یم. د دوشنبې په سهار وختي راوغورځېدم چي په شرپ باران هم اورېدی او زما له پاره ئې دا ډېره مشکله کړې وه چي په یوه نابلده ښار کي یو ناآشنا ځای په وران دماغ او ړندو سترګو پیدا کړم. لکه ړوند چرګ د هوټل په زینو کي پورته، کښته، تاوبالا کېدم او نهایي تصمیم مي نه سوای نیولای. یو ځل مي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر سو چي د اکاډيمۍ مېلمه پاله نجلۍ په دې قصه خبره کړم او ورته ووايم چي د موضوع حقيقت رامعلوم کړي. تليفونوئې جواب نه وايه او دې پر بېکړي ته مجبوريت ورسولم چي له پېښي څخه تېښته نسته. د اکاډيمۍ انډيوالانو ته مي هم حال نه سواى ويلاى ځکه ما ول سمدستي به چوکچوکه خپره کړي چي يو چا د ده له کومه جنسي تماسه څخه ساري مرض اخيستى دئ او د هغه يا د هغې د شکايت پر اثر د اکاډميسين کانديد نوميالى سرکاري طبي مقاماتو د معايناتو له پاره جلب کړى دئ. له وچي ناچارۍ راوخوځېدم او تر څو غلطو لارو وروسته پوښتنه پر پوښتنه په خړه د باران په شرپ کي هغه ځاى ته راورسېدم چي روسۍ ښځي ئې پته راښوولې وه. ورغلم، يوه خندانه او مهربانه روسۍ ډاکټره راباندي پېښه سوه چي زما د ويني د اخيستلو وظيفه ئې خپلو نرسانو ته ورکړه. په دې منځ کي مي دې ډاکټري ته وويله چي زه خو له پولي کلينيک څخه خورا ډار يږم ځکه يو وخت ئې زموږ په وطن کي د اميندواري ښځي د نس عکسونه د نارينه په دوسيه کي ايښي وه او چوکچوکه سوه چي د نر په نس کي اولاد دئ. وې خندل چي بې غمه اوسه. خو ما ورغبرګه کړه چي زه داسي آسانه نه سم بې غمه کېداى. ځکه تر هر څه لومړى په دې رمز نه پوهېږم چي ولي يوازي زما نوم د کوم څرک پر اساس دې صحي معاينې ته وټاکل سو او څرنګه تاسي پوه سواست چي زه په دې هوټل کي اوسم. مؤظفه ډاکټره هم په دغه نه پوهېده چي دا څرنګه پېښه ده. تاسي ته دي وويل سي چي د ويني اخيستل يو ساده کار وو او زما په دونه انديښنو نه ارزېدى خو زړه مي راته کښانده وو چي نه چي دا يوه دسيسه نه وي او سرنوشت مي د ژوند په آخر وخت کي يوې بلې مجرا ته وا نه چوي. ښه هر کله چي ئې د معايناتو نتيجه راکړه بيا به تاسي ته بيان وکړم چي البته له پوره معافيته سره له دې آزمويني څخه تېر سوى يم.

تر ډېر چرت وهلو وروسته دغه ناحله معما ما داسي حل کړه: په هغه ورځ چي د تاشکند ميدان ته راورسېدو نو په ټرمينال کي دننه دوو ښځو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ آواز داسي اعلان خپراوه چي په تاشکند کي د ډېر وخت له پاره پاتېدونکي کسان باید دوی ته ورسي او ځانونه ثبت کړي. زیاتره بختور کسان چي په دغه روسي اعلان نه پوهېده نو پر هغه لار وتله چي د خلګو غټ هجوم ور روان وو. خو زه چي له بده مرغه په اعلان وپوهېدم نو د ښاري امنیت په خاطر مي د ځان له پاره دا یوه مدني وظیفه وګڼله چي خپله د لسو میاشتو اوږده استوګنه دلته ثبت کړم. دغه ثبت چي د دوی دفترونو ته ولوېدی نو هغه وو چي تقریباً دوې میاشتي وروسته ئې ما ته ګزک راورسېدی. نور خلګ چي له نورو ځایو څخه د سرویسانو یا رېل په ذریعه له امراضو سره ځي او راځي خو صحي معاینات کورټ نه په خبر یږي. زموږ اځکزي چي پر ځان باندي ئې د حیواني ناپوهی پخه ټاپه وهلې ده زیاتره په سرکاري اوامرو خپل سر نه خلاصوي یا خپل غوږونه کاڼه اچوي او دا ئې عموماً د هغي تاریخي هوښیاری نتیجه ده چي دوی ته له سرکاري قید و بسته څخه امان او نجات ورکوي. اما زه چادي چي د پوهي په پوچ مضمون باندي ځان غره احساسوم نو همېشه د هغه خره په شان چي د خپل مرګ په لاره کي د لېوه سره چارنالي وهي د قوانینو او مقرراتو د رعایت له شامته په دغسي تلکو کي ښکېل پاته کېږم. څرنګه چي دا پېښه د روسي ژبي د لږ څه زده کړي نتیجه وه نو بې له شکه د متل دا اړخ اثبات ته رسوي چي خپله ژبه ما ته بلا سوه.

د پېښو جریانات که د نېټې له بابته وړاندي وروسته سي نو خوا به نه راځخه بدوی، ځکه په زیاترو مواردو کي تر وچي نېټې حقیقي واقعې یا واقعي حادثې ډېر زیات اهمیت لري. د خبري سر به بیرته د سفر له پیله څخه راوموښلوم. هغه مهال چي زه راروانېدم نو مي مناسبه وګڼله چي د یو فرهنګي خدمت په څېر د مالونو پر ځای د پښتو یو څو کتابونه د سوغات په توګه راواخلم او دلته ئې د ازبکستان د راډیو د پښتو خپروني څانګي ته هدیه کړم. ځکه دا خپرونه چي د تېر کال د جنوري له لومړی نېټې څخه راشروع سوې ده هر سهار پر شپږ نیمي بجې نیم ساعت ادامه لري. ما د سرحداتو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزارت د نشراتو له ریاست څخه یو شو کتابونه د همدې سوغات له پاره وغوښته او هغو هم په ډېره علاقه ما ته راوسپارله. دلته یو چا راته وویل چې د خپروني نطاق ئې یو ځوان پښتون دئ چې له څو کلونو راهیسې ئې په همدې ځای کې پاخه اړولي دي. زموږ د اکاډیمۍ په راغلو ملګرو کې یو زلمی چې په ظاهره د پښتني کلتور او ژبې له رشده سره افراطي غوندي مینه ښکاره کوي او له همدې نطاق سره نژدې پېژندګلوي لري، ما د دې کار له پاره مناسب وباله چې هغه نطاق یو ځل ما ته راوبولي. خبره څو هفتې سره پاته سوه او ما هم سر په و نه ګرزاوه. فکر مي کاوه چې ما ول وزګاره به نه وي. خو په دې منځ کې یو بل یوه راته وویله چې دغه زلمی هم غواړي چې هلته په دې راډیو کې ځانته یو کار ولټوي. زه نو په دې خبره ورسېدم چې اصلاً د رمز ټکی دا دئ چې مبادا له ما سره به د نطاق د شناخته کېدو په سبب د ده د استخدام چانس کمزوری سي او ما ته به بلنه راکړي چې هلته کار وکړم. بله ورځ مي بیا واورېده چې سهیلا اصغري ورد ګ نجیبي هم تاشکند ته راغلې ده او غواړي د ډاکټر عثمانوف په واسطه په راډیو کې ځانته کار ولټوي. ما چې دلته د بې اعتباره روبل په حوزه کې دا سرشکونی او سیالۍ ولیدې نو دې نتیجې ته ورسېدم چې د ډالرو او سټرلینګ په حوزو کې د پښتني نطاقانو، شاعرانو، ادیبانو، لیکوالانو او ژورنالستانو تر منځ به لا څونه زوروري ډکې رواني وي او خارجیانو ته به دا سپین پښتانه د یوه او بل په تورولو کې په کومه بې رحمي یو د بل د پښو خاوري کاږي. دا به نو اوس ومنو چې ژوند په خپله اصیله معنا تنازع للبقاء ده، که څه هم د ځان د فنا په قیمت چا ته تمامه سي.

ډاکټر عثمانوف چې یو ازبک پښتو پوهاند دئ او په افغانستان کې ئې د شوروي په نمایندګي زیات وخت تېر کړی دئ د ختیځ پېژندني په څانګه کې کار کوي. دی د خوشال خان په باره کې څېړني لري خو اوس د دې پر ځای چې د خوشال توره، رندي او مستي د هغه په ادبیاتو کې راسربېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، غواړي د شیخ رحمکار په مریدي کي د هغه د نقشبندي توب د بندګۍ پدیده ډېره مهمه ښکاره کړي. دا هم د رواني ارتجاعي غلبې غښتلې څپه وبولئ چي د تاریخ د سترو شخصیتونو انفعالي خواوي د هغه تر فعالو مبارزو ډېر اهمیت کسبوي.

د دې ډاکټر صاحب د کار کوټې ته ورغلم او په ډېره مهرباني ئې له ما سره پوښتنه او ګروېږنه وکړه. له خبرو څخه داسي رامعلومېدی چي یو غوږ پ ئې وختي لا چښلي وه. د مجلس په ترخ کي مي ورته وویل چي یو خو ستاسي د پښتو خپرونه د سهار پر شپږ نیمي بجې هیڅوک نه اوري ځکه دا وخت بي بي سي نیولی دئ او د هغې ځای څوک نه سي نیولای. بل دا چي یو څو فرهنګي سوغاتونه ما راوړي دي او نه پوهېږم چي چا ته ئې وسپارم. ده د مراجعې له پاره یو داسي څوک راوښووی چي هغه هیڅ له راډیو سره کوم ارتباط نه درلودی او نه ئې هلته خوله چلېدله. ده خو البته په دې پلمه تر ځان تېر کړم لاکن یوه بله ورځ وروسته په دې خبر سوم چي په سر سره د ده زوی د هغې خپروني اداره پر غاړه لري. د ژوند په حرکت کي سړی د مناسباتو او روابطو له عجیبو ترکیبونو سره مخامخ کېږي. ما غوندي سپېره پښتون او ساده چادي ته د دغه شان بې ضرورته پېچومو اسرار کورټ نه معلومېږي.

په یوه بله ورځ کي مي د ختیځ پېژندني د پوهنځي یوه کارمند ته وویله چي موږ پښتانه دې ته د قدر په سترګه ګورو چي ستاسي په جمهوریت کي تر نورو دمخه د پښتو خپروني راډیویي پروګرام پیل سوی دئ. ما چي په دغه ابتکار کي د ازبکستان د علاقې دلیل ځني وپوښتی نو ده په جواب کي راغبرګه کړه چي هدایت ئې په مسکو کي تثبیت سوی دئ. یعني دا هم د ازبکانو کار نه دئ بلکي د شورویانو دستوري اقدام ګڼل کېږي.

هر چیري په هر ځای کي زما د مایوسانه یادونو د تکرار په نتیجه کي بالآخره کومه ورځ ناڅاپه یو څوک کوټې ته راغی او د معرفۍ په وخت کي ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان راوښووی چي د ازبکستان له راډيو څخه د پښتو خپروني نطاق دئ. هغه ته مي په بېړه بې له نورو پوښتنو څخه تر هر څه دمخه د راوړو کتابو پلنډه وردغاړي کړه او ځان مي له دې ناکاره فرهنګي باره څخه د خدای په فضل خلاص کړ. يو چا بيا په دې خبر کړم چي دغه ځوان د سرفراز مومند وراره دئ او اووه يا اته کاله کېږي چي دلته ئې له خپلي کډي او کوچنيانو سره پاخه اړولي دي او د وطن د آزادۍ يا دفاع جګړه ئې نورو زلميانو ته پرې ايښې ده. دا د افغانستان لرغونی تاريخي منطق دئ چي غل تر موری ځني ووزي نو بيا له څار ني څخه پوره معافيت پيدا کوي.

له کابله څخه د راهي کېدو په وخت کي خو ما دا فکر کاوه چي ښايي دا فرهنګي سوغات به يوازي زما ليونتوب وي چي د مالونو پر ځای مي بېهوده کتابونه له ځانه سره را اخيستي دي. خو په وروسته کي رامعلومه سوه چي زموږ نورو ملګرو حتی د خپلو ډېرو مالونو سره هم د خپلي ژبي يعني فارسي د کتابو سوغاتونه په پټه خوله له ځانه سره راوړي او د مقصد تر ځايه ئې رسولي دي. بايد دا په زغرده ومنو چي په دې راز فرهنګي چارو کي نور توکمونه تر پښتنو وړاندي دي او په قومي حرکت کي د ځاني ګټو ډېر زيات خيال نه ساتي او نه هم بې پروا پاته کېږي. پر دوی دي شابس سي خو پر موږ چي هر راز لعنت واياست حق ئې لري.

نور نو دلته د "تواريش" کلمه له خولو څخه لوېږي او ځای ئې "ګسپدين" نيسي. خلګو پر ډالر باندي داسي ايمان راوړی دئ چي دولت او ملت ئې دواړه د هغه په مقابل کي هيڅ ايمان نه لري. هغه مقدس حرمت چي نن د ډالر په نصيب دئ ښايي په امريکا او استراليا کي به ئې هم نه لري. د زاړه سوسياليزم په تربيه کي پوخ سوی نسل د يو عالم اقتصادي او روحياتي بحران په ليونيو څپو کي سربداله دئ. هيڅ نه پوهېږي چي څه به کېږي. عام خلک ټول هغو کسانو ته ښکنځل کوي چي د ډيموکراسۍ له پاره دوی ته د کاپيټاليستي جنت دروازې وعدې ور کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې وړاندې د مسکو د تلويزيون له خبريال سره په مرکه کې د ګرجستان انتخابي رئيس وويل چې کمونيستې ګوند يو جنايتکاره سازمان وو او اوس بيا څو ورځې کېږي چې د کورنۍ جګړې په بهير کې هغه د خپلو سياسي مخالفانو له خوا څخه د جمهوري ماڼۍ په غارو کې د کلابندۍ شپې تېروي. دا چې نن کمونيستې سابقې ته په وازه خوله د اکتوبر د انقلابي مرکز په خپرونو کې د کمونيستانو د نوي نسل له خوا ډېر ناوړه ښکنځل کېږي ما ته ئې هغه زړه خاطره را په ياد کړه چې تقريباً اته ويشت کاله ورباندې تېر سوي دي. په هغه وخت کې کمونيستې يوه داسې مقدسه سجيه ګڼله کېدله چې ځوانانو غوښته تر هر څه دمخه په دغه صفت هم د ننه او هم دباندې وپېژندل سي. په کابل کې د بېلابېلو توکمونو نوي زلميانو غوښته چې په ګډه د کارګري آيدیالوجۍ پر طبقاتي بنا باندې د سياسي سازمان يو اساس کېښېږدي او په دې جريان کې د سر د مشرانو تر منځ ډېره کلکه سيالي روانه وه چې هر يو تر هغه بل دمخه د کمونيست پوخ نوم پر ځان باندې کېښېږدي. هيڅ مې له ياده نه وزي چې د انقلابي ځوانانو تر يوې مقدماتي غونډې وروسته ميراکبر خيبر ما په لار کې وليدی او هغه راته وويل چې ټوله شخړه پر دې وه چې نورمحمد تره کی يوازې د دې خبرې سخت ارمانجن وو چې په افغانستان کې د کمونيست ګوند مؤسس وبلل سي او دې هدف ته د رسېدلو په کار کې ئې له هيڅ راز وسيلې يا پلمې څخه ډډه نه کوله.

ما ته چې د کمونيستۍ په ستاينه کې د تېرې زمانې لېونې هوسونه را په يادېدله او اوس مې بيا د شوروي پر ورشو کې د هغې په غندنه کې لېونې مارشونه ليدله نو خپله خندا مې نه سوای ټينګولای. د جرياناتو دغه دواړه شکلونه چې ما د خپل ژوند په يوه او بل وخت کې د سر په سترګو وليدله نو مې ورته وخندل او هغه پښتو وراشه مې خولې ته راغله چې نه مرو لا به واورو. زه له دې خبرې څخه په هيڅ حالت کې خوله نه سم نيولای چې د حاکميت په دوران کې هر سازمان په هر نامه چې وي د جناياتو له ارتکابه څخه ځان نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سي ساتلای. همدا وجه ده چي ځيني سياسي مکتبونه د هر راز حکومت يا حاکميت د نفي په خوا کي در ېږي. له دې قبيله جنايات نه په کمونيزم اړه لري او نه هم په ډيموکراسي بلکي د اقتدار او حاکميت د مقام سکني نتايج ګڼل کېږي.

په تېرو وختو کي موږ له علمي پلوه ډيموکراسي او کمونيزم يو د بله سره مقابل نه ګڼله او يوازي د غربي تبليغاتو په سياسي څېړنو کي دغه دوه مفهومونه يا واقعيتونه يو د بله سره متضاد پرتله کېږي. خو اوس د دې تفاوت رعايت بېخي له منځه تللی دئ او دلته د سياسي چوکۍ هر قهرمان غواړي کمونيستي سابقه غندي او روانه حاليه ډيموکراسي وستايي. د خندا وړ خبره خو لا دا ده چي دا نوي ديموکراتان نه له آسمانه راغلي دي او نه هم له مځکي راوتلي دي بلکي زياتره ئې د پروني کمونيزم د ځالۍ حلالوني يا ارمني بچيان دي. که څوک له دې دوه مخو عناصرو سره کومه علاقه و نه لري نو خورا په آساني له داسي خندوونکو حالاتو څخه دا علمي قانونمندي را ايستلای سي چي لکه څنګه چي د نونسمي پېړۍ ډيموکراسۍ کمونيستي بچوړي زېږول، همدغه شاني بيا د شلمي پېړۍ کمونيزم ډيموکرات بچي زېږولای سي. هغه تضاد چي د دې دوو مقولو تر منځ تصور کېدی اوس د تاريخ په تناسلي وحدت کي خپل ځان ښه څرګندوي. فاعتبروا يا اولی الالباب!

د انساني تحول يا تظاهر هغه آيډيالوجيکي، اقتصادي، اجتماعي او سياسي پديده چي دلته ئې له يوه قطبه څخه بل ته څه دپاسه اويا کاله وخت ونيوی زموږ د هيواد په لسو کالو کي ئې هم خپله بشپړه د ورانۍ لاره ووهله. که څه هم د کمونيزم پر ستر بشري نهضت، خلاقيت او مزيت باندي علم خپلي روښي سترګي نه سي پوټولای خو د غه خبيث ژورناليزم او ناځوانه جاسوسيزم هم په هيڅ دليل باندي معافيت نه سي پيدا کولای. ځکه دا يو ئې د انساني ماغزو د عقل سترګي ړندوي او دا بل ئې بيا د پرګنو ستر

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنظیمونه د شخصي دیکتاتوریو د بقاء او پایښت په خدمت کې دروي.

پرون نه ورمه ورځ مې د ختیځ پېژندني په اداره کې د پاخه عمر یو ازبک ولیدی چې پارسي ئې ښه زده وه خو د شناخت او نژدېکت له پاره ئې یو څو پښتو جملې هم زده کړي وې. دی د نوو جریاناتو په مقابل کې پوره ترینګلی وو او داسي ښکارېده چې د کمونیستې ګوند له رنګېدو سره ئې د منافعو کاسه اوس چپه سوې ده. ده څلور پنځه کاله وړاندي زموږ د ګوندیانو د معلمۍ وظیفه هم د مرکزي کمېټې په مانۍ کې تېره کړې ده او له دې واره داره وظیفې څخه ئې خپله پوره اقتصادي تایه هم نیولې وه. په لومړۍ ورځ داسي راته ښکاره سوه چې نور به مې نو له دې صمیمي انډیواله سره خوله پرې وي او کله ناکله به د حوادثو په اړه د منفي شخوند خواله هم سره کوو. په دا بله ورځ چې ئې ما ته د دفتر په خپله کوټه کې شنې چاې رادم کړې او زه پر خپلو ایله غرتو باندي راغلم نو که مې کتله په سپینو سترګو ئې د مېز په جابه کې پټ د رږغ د ثبت ماشین راته چالان کړی وو چې زما برغزووي ثبت کړي. دا د رنګي کمونیستۍ غولدنګ جاسوسان پر موږ باندي د دونه ساده خلګو ګومان کوي چې حتی په دې رډه جاسوسي مو لا هم سد نه رسېږي. په دې چل چې ئې زه له حرکاتو څخه پوه سوم نو ما هم سمدستي د خپلو خبرو لېونی سبک هغه منافقانه طرز ته واړاوه چې زیاتره د چلبازو سیاستمدارانو له خوا څخه د ساسي مرکو یا مصاحبو په جریان کې کار اخیستل کېږي. ما ول مه ښوروه، ایله، ایله به چټیات ورته وایم څو د دې غول ټوله بېټرۍ مصرف سي او له ما څخه هیڅ داسي ټکی وا نه وري چې دی یو څه پر وګټي. له دې ماجرا څخه مې دا نتیجه واخیسته چې نور نو کمونیستي جاسوسان د زمانې په ډاینامیزم کې د پوهي یا زرنګۍ له پلوه ډېر تر شا پاته سوي دي. له دې سره هغه زړه خاطره هم را په یاد سوه چې یو وخت زموږ د ملي روغي جوړي د یو اړخیزه بې ثمره داعیې په باره کې د خاد یو ګوندي جاسوس په خپل جیب کې د ثبت ماشین راته اچولی وو او د لګېدو یا مړ کېدو ټکهاری ئې مخامخ ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپلو غوږو اورېدی. لعنت دئ پر داسي بې شرمه او بې حيا چغلگرانو چي نور ئې نو عقل پښو ته تللی وي او څه هم په لاس نه سي ورتلای. زه بايد ډېر وختي لا د هغي وراشې په گناه دارالبقاء ته لېږل سوی وای چي د شودليزم پر غټ سرخېل مي د تاريخي احمق نوم ايښی وو او دا خبره د هغه تر غوږه هم خدائي خدمتگارانو ور رسولې وه.

اوس به نو له دې جنجالي بيانه څخه دې ننداري ته راسو چي د سرکاري يا پوليسي ډار له کمېدو سره فقيران هم نر، هم ښځي، هم لويان او هم کوچنيان دانه مانه د تاشکند په ستر ښار کي دلته هلته په ښکاره راوتلي دي او ځانونه ئې ځرگند کړي دي. دوی د مدني بېروبار په لوی شخول کي د اړتيا او خوارۍ عاجزانه سندري په لوړ آواز ږغوي. زه خو وايم چي هر چيري فقر او فقير وي نو هلته انساني عواطف د ښادۍ ژوند نه سي کولای. د نوو بډايانو له لېونيو هلو ځلو سره به دغه اجتماعي آفت نور هم خپلو لوړو مدارجو ته ورسېږي. پخوا خو چي موږ سوسياليزم خوښاوه، وجه ئې دا وه چي ويل به ئې په هغه کي نه فقر سته او نه بېکاري.

ښه، که څه هم د هري ورځي له تېرېدو سره زموږ سياسي، اجتماعي او اقتصادي فاصله د روسانو له پېونده څخه ليري کېږي، خو روسي ژبه بيا هم زما په زړو مغزو کي ځای نيسي او تقويه کېږي. په ازبکي ژبه هم خوله وهم. د يو شمېر مجردو کلماتو په حساب څه دپاسه په سل کي شپېته د عربي او فارسي تر تاثير يا نفوذ لاندي راغلې ده. اما له دې سره ئې د خپل جوړښت او بېلوالي بنيادي اصليت د ځان له پاره پوره ساتلی دئ. تر اوسه مي د "بېلگي" او "اليش" دوه لغتونه د پښتو او ازبکي په اشتراک کي موندلي دي. د "چي" پسوندی يا وروستاړی لکه د "نندارچي، باورچي، رپوټچي، اخبارچي، غاوچي،سماوارچي، انبارچي" او د ا راز نورو کلمو کي خپور سوی دئ په ازبکي ژبه کي هم ډېر په مخه راځي.

څه به درته وايم چي ما دا وخت د گرباچف د نونسم کنفرانس بيانيه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوستلو تر نیمايي پوري لا نه ده رسولې چي بيا دا دئ مخامخ ده ته په تلويزيون کي ګورم او د سياسي مړيني وينا يا استعفاء ئې په خپلو ګناهکارو غوږو اورم. دا د تاريخ يوه عجيبه استعفاء ده چي لوی جهاني مقام ئې د جاودګرۍ د پوف په شان د يوه ګړي له مخه په يوه شېبه کي غايب سو او ده چي سترګي روڼي کړې نو ځای نه وو خو جلا سپېره غوږونه په سپېره ميدان کي ژړي سترګي ولاړ وو. هغه چي ده بازسازي بلله په واقعي ډول بادسازي سوه او اوس په بشپړه بربادسازي اوښتې ده، ځکه داسي نتائجو ته ئې مخه کړې ده چي دوه درې کاله پخوا ئې هيچا حتی په خپله مؤسس لا هم تش تصور نه سوای کولای. اوس هغه پر غرندو سپور ګرباچف په مرورو شونډانو او په تريو تندي د پېښو د جريان استقبال کوي. د سياست له آزادۍ سره د قيمت آزادي او د قيمت له آزادۍ سره د ملکيت آزادي او د ملکيت له آزادۍ سره د جنايت آزادي او له دې ټولو آزاديو سره يو ځای د لوی اکثريت له پاره د ډېر سخت مشقت آزادي سوه. تر دې ازاديو پوري ما ته د تېرو کلو يوه زړه خاطره را په ياد سوه. يو وخت بېنوا صاحب د ليکوالو کتاب جوړاوه او په دې لړ کي ئې ما ته هم کښلي وه چي زه خپله معرفي ده ته ورولېږم. ما هغه وخت يو څه ورته وکښه. خو د خپل بيان په ترڅ کي مي دا خبره هم ورته کښلې وه چي په ژوند کي لومړۍ ازادي هغه ده چي له مور و پلاره څخه واخيستله سي. بېنوا که څه هم په خپل فرمايش کي داډ راکړی وو چي د چا په بيان کي به تصرف نه کوي. اما دغه خبره چي زما د ټولي ليکني جوهر ئې تشکيلاوه زما له ليکني څخه ئې غورځولې وه او البته د سياسي يا اجتماعي سانسور په مقياس ئې نامناسبه ګڼلې وه. زه په رشتيا هم هغه مهال چي د آزادۍ په موضوع باندي فکر کوم نو نه پوهېږم چي دا بايد د عمر په کومه مرحله کي راشروع کېږي. ځکه مور و پلار، ټولنه، سياست، دين، مذهب، او کلتور موږ سر تر نوکه دننه او دباندي تر خپل جبر لاندي په خپل رنګ ورنګوي او بيا نو راته وايي چي ورځه اوس آزاد يې! هغه آزادي چي پلار او مور ئې وټکوي، عرف

(c) ketabton.com: The Digital Library

او عادت ئې له ژوندہ واچوي، ټولنه ئې په کلونو کلونو په بند کې وساتي، دين او مذهب ئې لاندي باندي وکوټي او سياستونه خپلي لوبي په وکړي، بيا نو دا رباب ورته وهل کيږي چي هر څوک د آزاد فکر او عمل حق لري خو په دې شرط چي د قانون مراعات به کوي. دغه دئ د اجتماعي ژوند ريشخندي منطق!

بيرته به ګرباچف ته راسو. ده بېچاره هر شی پر مجرد عقل او تشو وراشو باندي رابنا کاوه، خو خوارکی په دې نه پوهېدی چي تاريخ د منفعت له خوا اداره کيږي نه د عقلانيت له خوا. ځکه نو دی له خپله عقله سره د منفعت ښپې وواهه او تر خپل سياسي مرګ وروسته چا د قهرمان په څېر وستايه او چا بيا د بشري ارمانو په وړاندي د خائن په توګه وغانده. خو هغه وران شوروي چي ده تر شا پرېښووی نېخه چي څونه به لا د سقوط نوري سرلاټۍ هم وخوري.

د شوروي د استرونومۍ يا نجوم پوهني په برکت چي د لومړي ځل له پاره د آسمانو خوا ته لاره پرانيستله سوه اوس له بده مرغه خپل فالونه د زړې استرولوجۍ يا زړو نجومو په خرائطو کي لټوي او د توري بيزو د نوي کال حوادث د تلويزيون په عام محضر کي له زاړه نجومګره څخه پوښتل کيږي. دا نو تاسي ووايااست چي دغه اوس پرمختلنه ده او که تر شا راتلنه.

ډېر وخت کيږي چي د تاشکند او يا ازبکستان په باره کي ځيني عمومي معلومات لاس ته راوړم، او په خپلو يادانبتو کي ئې ليکم. خو د هغې بدنظمۍ له برکته چي د سياسي حرکت په نتيجه کي هر چيري روانه ده زه په ټپه بيکاري کي لا هم د سر و ګرولو ته نه فارغه کيږم. سهار چي پر اته بجې راکښېنم نو په چايو پسي راووزم. تر هغه وروسته بيرته کوټې ته راځم او يو ګړی تلويزيون ګورم. بيا نو پر لس بجې د ډوډۍ په تلاښ په يوه او بل ځای کي بوی کاږم. په متې تر دوو يا درو بجو پوري له دې تلاښه څخه فارغه سم او دمخه تر دې چي ورځ راباندي تياره سي په بېړه تر کوټې پوري ځان راورسوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د خوب تر مهاله په یوه او بله مشغولا وخت تېروم. زیاتره د سعدي صاحب په اقتفاء داسي یو بیت زمزمه کوم:

عـمر گرانمایه درین صرف شد
تا چه خورم شام چه نوشم سحر

ما چي له پخوانیو څخه عبرت نه دئ اخیستی نو ځکه د رخصتیو په ورځو کي د خوړو له بابته ډېر سرگردانه کېږم. کشکي نس او یا د ده هوس هم د توقف رخصتي په رسمیت پېژندلای او موږ ته ئې د خوړو له تکلیفه څخه معافیت راکولای. عجب منطق دئ چي د خوړو ځایونه د رخصتۍ په ورځ د (زیکریت) تر عطالت لاندي په موږ روژه نیسي.

د نوي کال له پیله سره چي زیاتره قیمتونه په جوتکو وغورځېده نو د تېر کال سهولتونه ئې هم له منځه ورسره یووړه. پخوا چي د "پراوادا" اخبار د دنیا د لغړیانو د یووالي شعار ورکاوه نو یوه گڼه ئې په پنځه کوپیکه وه. خو د امریکا سره په نوې دوستي کي چي طبقاتي آیډیالوجي د مړه سگریت په شاني له خولې څخه واچوله سوه نو د دې پرولتاري اخبار بیه دېرش کوپیکه ته جگه سوه. د نوي کال په اقتصادي ریفورم کي دغه بې طبقې سرکاري پاڼه اتیا کوپیکه ته وختته. هر څه باید د مرچو له قراره وگڼل سي.

زموږ د اکاډیمۍ یو رسمي هیئت چي د ازبکستان په شانداره هوټل کي اړولي وه نو کله چي هلته په نوي کال کي د یوې شپې د تېر بیه پنځه نیم سوه روبلو ته جگه سوه، په یوه تراټ ئې کډه ځني رابار کړه او دلته ئې د لابزک ارزانه هوټل ته پناه راوړه.

د تاریخ د سیاسي، اجتماعي او اقتصادي جریاناتو بهیرونه یا بحرانونه خو دلته په یوه یا بل ډول گرماگرم چالان دي او په داسي بېړه پېښبي یو په بل پسې بدلېږي چي پرون ئې له نن سره او نن ئې له سبا سره نه پرتله کېږي. همدا اوس گړی بیا دا دئ په خبرونو کي اورم چي د گرجستان کلابند رئیس جمهور د خپل حاکمیت له ماڼۍ څخه وتښتېدی او باندي ویل کېږي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه سوه مليونه روبله ئې هم د ملت له تشېدونکي خزانې څخه تروښوولي دي. له حکومت څخه چي د دغسي تروښوونو چانسونه حذف سي نور نو: کلاه دلکش است اما به درد سر نمی ارزد. يوازي د داړې همدغه چانسونه دي چي نن په سپينو ستر ګو هر چيري د هغو پر صوبدارۍ باندي د ملت په نامه د باټو ډکي سندري ويلي کېږي. د دې تښتېدلي جمهور رئيس د بقاء له پاره په سلهاوو کسان مړه يا ټپيان سوه خو د وير او وراني غمونه ئې د هغو خپلو کورونو او خپلوانو ته ورپاته سوه. ځکه مځکه هغه سوځي چي اور پر بل وي.

تاسي به نو واياست چي زه ولي پر هغو انتخاباتو باندي نه يم ږغېدلی چي په ازبکستان کي د ډيسمبر پر ۲۹مه د جمهوري رياست له پاره سر ته ورسېده. بايد رشتيا حقيقت درته ووايم چي زه د خپلو لېونيو اصولو له مخي هغه څه انتخابات نه سم بللای چي ما غوندي ساده چادي په وختي کي لا په دې پوهېږي چي څوک ئې ګټي. څرنګه چي دلته په همدې مناسبت يو څو د ټوکرانو شعارونه شاوخوا وځړېده خو نور نو د تېرو ورځو په شان سړه سنا وه او هيڅ بيروبار چيري نه ليده کېدی. دغه عادي سوړ حالت په خپله پر دې دلالت کاوه چي باز د چا پر سر کښېني. که په ما انتخابات منې نو به مناقشې، مباحثې، مظاهرې، مبارزې او د ټوله اولس چپه و راسته مقابلې په ما باندي وينې نو بيا ويلای سم چي ولا بې له شکه انتخابات وه.

له دې ناکاره غرتو يا بېکاره ډرتو څخه چي راتېر سو نو خبره دا ده چي د تاشکند د تلويزيون په يوه کانال کي هندي فلمونه ښکاره کوي چي په روسي ژبه دوبله سوي وي. زه دغه د ترجمې په روسي تر اصلي روسي ډېر ښه پوهېږم. ښايي دا به د هندي فلم د کلتوري شناخت تاثير وبولی. ځکه ژبه د اجتماعي روابطو کلتوري اړخ هم انعکاسوي.

داسي اوربدل کېږي چي په دې ورځو کي ځيني کسان دلته د اوسېدني له پاره پاخه اړوي او له راتګه سره سم ئې تر خولې راوزي چي بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خداداد مملکت ته د غبرګېدو خيال نه لري. حتی يو سړی چي د طيارې دوطرفه ټکټ ئې هم اخيستی وو هغه ئې په پنځه زره روبله زموږ د اکاډيمۍ پر يو همکار باندي وپلوری او له بيانه سره سم ئې په تاشکند کي د عمر له پاره واړوله. يو شمېر تکړه کسان چي البته د ځينو روابطو په غښتلې حمايه کي راغلي دي له خپلو اولادو سره ئې دلته درانه اړولي دي او په يوه يا بل نامه ډاډه ژوند تېروي.

د شناخته خپلو د خولې خبره ده چي ځيني سوداګر مآبه دلته د خورا لوړي سويې د ژوند پر خوندورو چړچو اوښتي دي او د عيش و نوش په مزه داره ښاديو کي ډوب دي.

لکه څنګه چي په بدني تماس کي امراض انتقالېږي دغه رنګه بيا په اجتماعي تماس کي د سړي معلوماتي ذخيره زياتوب کوي. د "امالي" ملا صاحب چي څو پېړۍ پخوا د خلکو له ملاقاتو څخه سرغاړی سوی وو نو ئې په خپل منظوم عربي کلام کي داسي مضمون موږ ته په ميراث پرېښووی، چي:

لقاء الخلق ليس يفـــيد شئ
سوی الهزيان من قيل و قال
بله ګـــټه چـــا ته نه لـــري د خلـــکو ملاقات
بې له دې چي ځني واوري برغزووي چټيات

دا قيل و قال يا ايله برغزووي که څه هم هر څونه چټي وي خو چا ته چي خدای په خپله مهرباني لويه سينه ورکړې وي نو د ټولني زيات ناويلي ناليدلي پټ اسرار په دې زمينه کي موندلای سي. برايي يو څو شپې د وطني انډيوالانو پر صحبت واوښتم او د ناليدلو جرياناتو په باب مي دونه واقعي معالومات له دوی څخه واورېده چي په يوازي سر په انفرادي توګه د ډېر ثروت او قوت په مصرف کېدو سر لا هم د چا لاس ته نه سي راتلای. دوی وويل دغه د ازبکستان د اکاډيمۍ هوټل چي موږ پکښي اړولي دي د مابنام له

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو بجو څخه بیا د سهار تر څو بجو پوري د رنډۍ خانې او چکلې سره پوره مسابقه کولای سي. د یوې نوکریوالي نوم ئې واخیستی چي هغه د پیوندکارۍ په دې معاملاتو کي ډېر اساس نقش لري. له دغه نامه سره زموږ د ځینو علماوو د شناخت سابقه هم لا په پخوا کي څرګنده سوې وه.

یو څو کسه ځوان افغاني سپورټ مینان چي د پلار ګټلې خورا بې دریغه مصرفوي او ملکیتونه ئې په وطن کي د خوارانو اولادونه د مقدس عسکري چوپړ په نامه ورساتي، دلته په دې هوټل کي په ګونګه ژبه د خپلې مستي عیاشۍ په چارو لګیا دي. دا قصې چي مې واورېدې نو په دې ورسېدم چي بیا هم زه جاهل، غافل او بې خبره انسان چي نه په مالي چارو کي او نه په جنسي چارو کي کومه نمره لرم خو د تاشکند په محسوس او مشهود جنت کي د دې پر ځای چي د مستو لېونیو میندیانو سره سیال سم، د جهان آفرین د تواضع له کبله مي د هیز شوم حرمان په برخه سوی دئ. د بیان د پوره کېدو دپاره باید دا ټکی هم ووایم چي څو ورځي پخوا زه د هوټل د هغه تش او تور کانتین ته ورغلم چي ګوندي د خوراک له پاره به یو څه ولري. هلته یو بیداره رېښوکی هلک چي اتلس کلن معلومېدی تر هر څه دمخه ئې ما ته بې له کومي کنایې یا پردې څخه روک په رډه داسي وویله چي ښځي ته ضرورت نه لرې؟ ما د ده پر خبره ځان کوڼ واچاوه. ځکه ما ول که اوس زه د مسخرو په نیت خپل چمتووالی ورته څرګند کړم نو نه چي سمدستي د رشتیا په میدان کي ټپي رسوایي ته راووزم او له دې معاملې څخه د تبصرو لویه غرکه جوړه سي. څوارلسم نمبر پولي کلینیک زه خوارکی د صحي معایناتو له پاره جلب کړی وم خو هغه په دې واقعیت ځان نه پوهوي چي دلته تر سترګو لاندي په ښکاره د سفلیس او "سپید" یعني "ایډز" لاندي باندي کارخانې چالاني دي. ښې ویلي دي چي معامله څوک کوي او سوکان څوک خوري. دا ده د قانون هغه بنیادي رسوایي چي دانشمندان ئې د کلماتو او الفاظو پر ترکیب باندي غاړي سره شنې کوي خو په عمل کي له واقعیتونو څخه نېغ په نېغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېگانه کېږي.

تاسي به نو واياست چي د صحي معايناتو نتيجه دي کوم ځای ته ورسوله. زه خو يو څو ورځي پرله پسې ورغلم. يوه ورځ به ډاکټره نه وه، بله ورځ به ئې ويل چي د ويني معاينات په يو بل لابراتوار کي تر سره کېږي. بالآخره نو زه له غوښتني او پوښتني څخه پر يوه مخ تېر سوم. ما ول که ئې چيري بله پلا بيا جلب کړم نو به ورته ووايم چي په پلاني تاريخ حاضر سوی وم او معاينات مي ستاسي سره پاته دي.

څو هفتې پخوا چي ما ته په هوټل کي دوې غټې کوټې را ايله وې نو هر ګړی مي تر داسي تهديد لاندي د ځان احساس کاوه چي ښايي يو بل څوک به په جوال کي راسره واچوي. خو څه وخت چي زما و څنګ ته يو نفري کوټه خالي سوه او چټک ورته راکډه سوم نو له داسي ګواښه څخه مي ځان په امان وباله. اما د شرقي کلتوره سره سم چي په يوه نفري کوټه کي هم دوه کسه اوسېدای سي او د هوټل ماموران زياتره د يوه په حساب له دوو کسانو څخه دوه چنده پيسې اخيستای سي نو ځکه زما اوږده اوسېدنه د دوی له داسي ګټي سره نېغ په نېغه تضاد لري. په دې نوې کوټه کي مي لا څو هفتې نه دي تېري کړي چي ماموراني زما تر غوږ دا خبره راتېروي چي ته تر کله دلته پاتېږې. برايي د شپې پر لس نيمي بجې چي زه په خپلو ګاټه چورتونو کي غوټه وم، په خورا دربې او خرپې بې ډوله دروازه راوټکېده او نوکريوالي انا په مړ ژواندي آواز راته وويله چي ادمنتسراتري يعني مديري يا منتظمي امر کړی دئ چي ته به يوې بلي کوټې ته کډه سې. چټه مي ورته واوښته او په جواب کي مي ورغبرګه کړه چي ستاسي امرونه زه نه منم. تاسي زما په باره کي د خپلي اکاډيمۍ له مقاماتو سره خبري وکړئ. دغسي آزارونه او ځوروني چي سړي ته پرله پسې تکرار سي نو د کور غمونه د سړي له ياده څخه وباسي او غواړي د راکټ په شان په بېړه تر خپله کورني دوږخه پوري ځان ورسوي.

دا دئ په سهار کي بيا دوې نوري ښځي راغلې او راته وئې ويله چي دا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی آمر فیصله ده چي ته یوې بلي کوټې ته ولاړ سې. ما ول د هر چا فیصله چي ده خو زه د اکاډیمۍ مېلمه یم. اکاډیمي که ما شړي نو حاضر یم چي حتی همدا شېبه له ازبکستان څخه ووزم. په دې ترڅ کي مي ورته څرګنده کړه چي ما خو د ازبکانو مېلمه پالنه اورېدلې وه مګر اوس ګورم چي د مېلمه ډېر ښه درناوی کېږي او یو ګړی ئې هم پر آرامه نه پرېږدي. په آخر کي ئې دا خبره وکړه چي نو لوی امر به په خپله درته راسي ځکه په حقیقت کي هغه غواړي چي همدا کوټه د خپل یو آشنای له پاره خالي کړي. زما په خیال د مېلمه پالني په باټو مي د دوی د زړه کومي ته نرۍ لاره وکړه او د تند استدلال په پای کي ئې په نرمه لهجه د مهربانۍ په ډول د ډاډ پر چم راته وویله چي بې غمه استراحت وکړه.

ارمان، ارمان، ارمان په ایمان چي په روسي ژبه مي ښه ډېر ښکنځل زده وای او په یوه پلا مي خپل ډک زړه وربانديي تش کړی وای. د یوې ژبي له زدکړي سره دا هم په کارېږي چي د هغې ښکنځل باید زده سي. ډېر ښه پوهېږم چي زه په اصل کي د دوی د عیاشۍ له کړۍ څخه ګوښي پاته سوی یم او نو ځکه زما استثنایي غوندي ګوښه توب د دوی هر یوه ته د حیرانۍ سبب ګرزېدلی دئ. که زه له دوی سره غورځېدای او خرڅونه مي ورته کولای، سات مي ورسره تېرولای نو بیا داسي خبري نه پېښېدې.

پخوا زمانه چي اولسونه یو له بله څخه ګوښه اوسېدله نو لباسونه، دودونه او د ژوند طرزونه ئې ټوله د نابلده سیلانیانو یا د سفرنامو د لیکوالانو له پاره د یادوني او یا د لیکني وړ ګرزېدله. پر قصو او نکلو به ئې هم نورو خلګو خوند اخیستی. خو اوس چي کلتوري توپیرونه د جهاني تمدن د وسائلو او روابطو په جاروتلو شبکو کي ډېر پیکه سوي دي نو له دې پلوه هیڅری چنداني عجائبات سړي ته په مخه نه ورځي او که ورهم سي نو بیا د ډېري علاقې وړ نه ګرزي چي بیان ئې په قصه وارزي. په هر حال چي دغه دود پر یوه مخ پاته نه سي نو دونه به ووایم چي ازبکاني نجوني کله یو او بل په لاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي سره مخامخ سي نو د روغبړ په حال کي یو د بل چپه تشي ته خپل راسته لاس وروړي. بل دا چي د ډوډۍ تر خوړلو وروسته لوی او کوچنی پر مخ باندي د دوعا په شان لاس تېروي. دا به لا هم درته ووایم چي ازبکان له اروپایي دریشۍ سره هغه چارکنجه خولۍ پر سروي چي ښایي تاجکان به ئې د ځان له کمالاتو څخه بولي. که د دې خولۍ پر کلتور باندي د دوی تر منځ شخړه راپورته سوه چي هر چا د ځان بلله نو به د ملا نصرالدین د خره معامله ځني جوړه سي چي د ایرانیانو او ترکانو تر منځ ښه ډېر وخت د مناقشې موضوع وه او ایرانیانو په خپله ګټه داسي فیصله صادره کړه چي ملا نصرالدین په موږ اړه لري خو خر ئې په ترکانو پوري.

نن د جنورۍ پر شپاړسمه د خوړو نرخ یو دم د پرون په تناسب درې چنده لوړ وختی. ځیني کسان د دغه مشکل چاره په دې سره کوي چي غواړي د پرون په تناسب خپل خواړه نیم وخوري. د نرخونو له جګېدو سره د خوارانو سوي کړېږي ختلي دي. په زیاته بیا هغه زوړ اویا کلن نسل چي بېخي ګیج دئ چي د کمونیزم له پلان سوي تبلیغاتو سره ئې داسي تصور کاوه چي د خپل عمر په دې وخت کي به ئې د ژوند لومړنۍ اړتیاوي ټوله وړیا وي او د خیر پر غونډۍ به په پوره زړه د ډاډمني آیندې په باور هیڅ اندېښنه نه لري. اوس د ټولو شیانو ځای وحشت نیولی دئ او پوخ باور په ډاډه ناباورۍ اوښتی دئ. هر چیري دغه بیان دئ او یو و بل ته سره وایي چي څه به کوو. د یوې نامعلومي وارخطایي سره مخامخ دي.

اوریده کېږي چي په همدې تاریخ د محصلانو په یوه مظاهره کي دوه ځوانان ووژل سوه او اوس دوې ورځي وروسته خبره داسي ځای ته رسېدلې ده چي جمهوري ریاست د خلګو له پاره یوه لویه نصیحت نامه خپره کړې ده. د هغې له څرګندونو څخه ښکاري چي د دې پېښي اور ته سیاسي پیک وهل کېږي او مخالفان د خلګو له هیجانه څخه د ځان په ګټه استفاده کوي. نن د جنورۍ پر نونسمه د یوې لویي جامع په مخ کي د نرو او ښځو خورا غټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

قطارونه ما په خپله وليدله چي البته د ځوانيمرګو زلميانو په فاتحه کي ئې سياسي اشتراک کاوه. اوس دا دئ د ماښام په خبرو کي معلومه سوه چي يوه لويه رسمي غونډه د همدې واقعې په مناسبت جوړه سوې وه.

بايد وويل سي چي د دې واقعې خبر زموږ د هيواد د سيانه يا عاقلانه ژورناليزم په سبک لومړی له مسکو څخه خپور سو او بيا نو موږ وپوهېدو چي دلته په ازبکستان کي څه پېښه ده. د بې بنياده واکداريو يا واکمنيو له پاره دا د پټې خولې ډېر ښه ميتود دئ چي خلګ ئې د خپل کور خبرونه تر زړېدو وروسته له خارجي آژانسو څخه اوري. ځکه نو څوک ملامت نه بلل کېږي چي بايد له ګاونډي څخه وپوښتي چي زموږ کره څه پېښه ده.

نن چي د نوي کال د لومړۍ مياشتي نونسمه ده نو که څه هم په کابل کي د ژمي د ټاپي منځ دئ خو دلته هوا د پسرلي خوند کوي. په کوټه کي مرکزګرمي د ژمي په سويه چالان ده او سړی مجبوره کېږي چي د هغې بې ضرورته تودوخه د کړکۍ له لاري وباسي. خو د کلکين خلاصېده بيا دا خطر لري چي د مچانو او غماشو ګڼ سيلونه ستاسي کره مېلمانه سي. برايي شپه مي ټوله تر الائي سهاره د غماشو ترګوابښ لاندي په ويښو سترګو تېره کړه.

دا هم عجيب تمدن دئ. کلکين ستهٔ جالۍ نه لري. ځکه وايي چي رواج نه ده. مرکزګرمي همدار نګه کنټرولي درجه نه لري چي د هوا د تغير په صورت کي ئې تودوخه لږ يا ډېره سي. هر څه له ثابت سوسياليستي پلانه سره سم نامتغير جوړ سوي دي. ما ته د رحمان بابا هغه بيت را په يادوي چي:

هيڅ تغير او تبديل نه لري رحمانه
تل تر تله برقــــرار دئ رب زمــا

نور نو ټولي خبري د مرچو له قراره اټکل کېداى سي.

د نرخو له جګېدو او لوړېدو سره په ترانسپورټي وسايلو کي کرايه هم دوچنده يا څوچنده پورته وختله. د چلوونکو د نظارت او مراقبت بې عقلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د فضیحت لوري ته زورونه وهي. دا کاره بارونه خیال نه کېږي چي تر مزله به سم ورسېږي.

خاص د خندا او د ټوکو وخت دئ. لوی شوروي ونډۍ سوی. میراث خواره ئې پر پاته مړو باندي نه سره جوړېږي. یوه میراثخور پر خپله کوټۍ د سپیني ماڼۍ نوم ایښی دئ او غواړي تش د سپین په نامه ئې د امریکا د سپیني ماڼۍ سویې ته ورسوي. معلومېږي چي عقل هم له سره څخه پښو ته کوچ کړی دئ او شرم بېخي د ژوند له سترګو څخه تښتېدلی دئ. هغه بله ورځ د نرخونو د سیاست په حقانیت کي یو ژورنالیسټ وایي چي یالتسین امریکائي سلاکار لري یعني ځکه نو دغه نوي اقتصادي تدابیر د کاپیټالیسټي علم له یو تضمین سوي دماغه څخه راوتلي دي. که د چا سره د خورا لږ پوهي یو اثر هم وي نو په دې ټکي ئې پوره سد رسېږي چي له سوسیالیستي اقتصاده څخه سرمایه داري اقتصاد ته اوښتنه بېخي یوه نوې پدیده ده چي امریکائي عالم هم په دې باره کي د شوروي عالم په څېر پوره جاهل ګڼل کېدای سي. سلاګوی یا سلاکار خو فقط د نرخ پدیده ګوري او هغه هم د هغو شرایطو له فرضېدو سره چي ده ته د کاپیټالیزم په زمینه کي معلوم وي. خو دلته چي سر پر سر اویا کاله یو نوی سیسټم چلېدلی دئ او د تولید له افزارو څخه بیا د تولید تر اجتماعي روابطو پوري ئې د ژوند په ګردو ساحو کي ژور نفوذ کړی دئ نو دا اقتصادي زمینه ډېره مغلقه او خورا پرله پېچلې ده. نرخ یوه پدیده ده چي له هغو سره د ملکیت طرز، د مبادلې نوعیت، د محصولاتو کثرت یا قلت، د پیسو تضمین سوی حالت او سیاسي ثبات پوره هم آهنګي و نه لري نو په یوازي سر د دې عامل نه سي کېدای چي د تولید ټوله پروسه سر تر پایه د رقابت په زمینه کي اداره کړي. دا خبري خو ټوله په داسي حالت کي د منطقي استدلال ځای نیولای سي چي چا له دې نوي دیموکرات روسي ژورنالیسټ سره د ده هغه څرګندونه پوره منلې وي چي د یالتسین سلاکار د اقتصاد امریکایي عالم دئ او هغه ته د نوي اقتصاد علمي لاري او چاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورښيي. خو که ژورناليسټ ته وويل سي چي دا به د اقتصادي عالم په نامه راغلی د استخباراتو يو تکړه کارمند وي او غواړي به د کرملين په مرکز کي ستاسي د ژوند ټوله بنيادونه له ريښې څخه وران او ويجاړه کړي، نو ښايي چي لږ به ئې په خپله خبره سد ورسيږي. خو که ئې له دې سره پر خپله تبصره ټينګار کاوه نو بيا سړی دا حق لري چي دی هم د هغه د پروژې يو همکار وبولي.

نور نو لکه څنګه چي چپه چرلنډی يا خرلوډګلی د اقتصادي بحران په حوادثو کي ځان راښکاره کوي دغه رنګه جوي اوضاع د انډوخر په بهير کي داسي لوړي غورځېدني او ځوړي راپرزېدني په موږ ويني چي نن بيا د جنوري پر پنځويشتمه د حرارت درجه تر صفر لاندي راولوېده او د ژمي له دوباره بابېړي سره باران يو دم په واوره بدل سو.

ما خو څو ورځي په خپلو ړندو سترګو يو څو کتابونه پرله واړول، راواړول. خو د ځينو چي توري ډېر ميده وه نو د لوستلو پر مهال ئې زيات تکليف راکاوه. که څه هم زه خو په دې خوښ يم چي سترګي مي پر دغه کمزوري حال پاته سي او د ډاکټرانو منت يو نه سم. لاکن له دې څخه هم په زړه کي تراه رالوېږي چي مبادا ښورانده دماغ مي همدغسي په کوټي کي فعال پاته سي خو د هغه د ليدو کړکۍ وتړلي سي او د عذاب درجه مي له زغملو څخه ووزي. بالآخره مي دې عاجزۍ ته ځان اړ وباله چي پولي کلينيک ته ورسم او د سترګو له ډاکټره سره سلا وکړم. سترګي ئې راوکتلې او راته وئې ويله چي عمليات غواړي. کومي نوري عينکي او يو څه دوا چي ئې راته وليکله هغه په ټوله تاشکند کي هيچري نه وه، خو ډاکټر د نسخې د ليکلو خپله وظيفه اجراء کړه او نور ئې نو د پيدا کېدو چاري له هغه سره اړه نه درلوده. زړه مي ومنله چي له وچه ناکامه بايد عملياتو ته ځان وروسپارم. د دې کار له پاره نو ضروري دا وه چي لومړی د پولي کلينيک نظريه تر لاسه کړم او هغه بيا د روغتيا د وزارت له لاري د کومي شفاخانې په نامه د اجراآتو له پاره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

جریان کي واچوله سي. نظریه مي واخیسته او مهرباني روسۍ لیوډمیلا د دوو هفتو په ترځ کي لازم کاغذونه او امرونه د شفاخانې تر حده ورسوله. د سترګو شفاخانې ته دې مېلمه پالي زه بوتلم او هلته ازبکاني ښځي ډاکټراني وې چي زما سترګي ئې وکتلې. ناروغان ډېر هلته ښکارېدله او د مراجعې تالار هم ډک معلومېدی. په سترګو کي ئې څاڅکي راوکړه او د دوی له هدایته سره سم مي د بیزو په څېر د سترګو د رپولو یا خلاصولو او پټولو څو تمرینه اجراء کړه. په آخر کي ئې راته وویله چي د عملیاتو له پاره باید بله هفته پروفیسر ته ښکاره سي. دا هفته هم راورسېده او تر شپږ ساعته انتظار وروسته د ازبک پروفیسر د کتني وار هم راورسېدی. هغه بیا پر بله شفاخانه باندي د خپل هدایت یو څو لیکي وکښې او تر څو ګرزېدونو، راګرزېدونو وروسته په دې شفاخانه کي د پنځه ویشت روبلو په بیه یوه لنډه معاینه وسوه چي صرف دوې دقیقې وخت ئې ونیوی. مېلمه پالي راته څرګنده کړه چي بله هفته به بیا دغه معاینه بیرته وروړو. خو بله هفته تېره سوه او مېلمه پاله رانغله. اوس له هغه تاریخه څخه شلور نوري هفتې تېري سوې چي مېلمه پانه نه راباندي راګرزي او حتی معاش ئې هم نه دئ راته راوړی. لیوډمیلا چي زوړسواندې نجلۍ وه زیاتره چي به راغله غمجنه به ښکارېدله. د دې خوابدۍ علت دا وو چي زموږ افغاني مېلمنو په اړه ئې د ازبکستان د اکاډیمۍ د منسوبینو بده رویه لیدله او هغه ئې په زړه کي ساتله او موږ ته ئې نه ویله. موږ ته پرته له دې مېلمه پالي څخه بل څوک نه راتله او نه ئې هم موږ ته بلنه راکوله چي له نژدې څخه د هغو ښکنځل او بد ویل مخامخ په خپله واورو. ځکه نو دې زړه خوړی او دا اندېښنه ورته پیدا کېده چي دا غمېدلي مېلمانه له دې څخه ماېجن نه سي. دا حدس پر ځای وو چي ښایي سبا یا بل سبا به مو د لم غوټه ایستلو یا شړلو له پاره په رډه راته ووایي چي نور نو ستاسي د اوسېدني قسمت دلته پای ته رسېدلی. موږ په دې پوهېدو خو ځان مو نه په پوهاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیري ستروېکه له برکته دولتي غلو د بیت المال پر هیڅ شي باندي لب نه کاوه او هر څه چي په لاس ورتله هغه ئې نه مانجه کوله. په دې خبر سوم چي زموږ د هوټل له مدیر څخه زموږ یوه عالم د منقالو تاوې رانیولي چي البته دولتي وې. یوه بل یوه بیا په پولي کلینیک کي د دولت طبي سامانونه له ډاکټرانو وپیرودله.

زما په شاوخوا کي چي دغه څو اړخیزه بحرانونه لیري او نژدې را باندي راڅرخي نو زه هم ورځ په ورځ سربداله کېږم او د پرله پسې یادابښتونو له اخیستلو څخه لوېږم. که چیري تاسي د دې یادابښتونو په ترکیب کي ترتیب و نه وینی نو ټوله پړه ئې زما پر چاپېریال باندي واچوئ او د هغه په منځ کي زما بېکسي او مفلسي هم له یاده مه باسئ. خو چي تاسي بېخي پر یوه مخ بې مضمونه نه سی نو دا دئ یو څو لیکي به لا نوري هم درته وکاږم.

زما خوږو یارانو! پر دې خبره مي هم د زړه غوږ ونیسئ چي د لګي – درګي یا اړو – دوړ په خرلوډګلي کي سړی هرومرو دې ته اړېږي چي باید د خولې د پرېکړي له پاره پر مزاج برابر او په ژبه پوه یو شناخته ولري چي وخت ناوخته له هغه سره د زړه کوخ وکاږي. په دغه نیت چي زه د ختیځ پېژندني په یوه او بله کوټه کي په دغسي یو انډیوال پسي ګرزېدم نو د خدای له داده د مړو له یاده پر پاخه ځوان ازبک حبیب الله کرامتوف باندي پېښ سوم چي فارسي ژبه ئې تر یو فارسي زبانه لا هم ښه زده وه. دی چي د اجتماعي او سیاسي مسایلو په تحلیل کي هم د اهلیت او کرامت خاوند وو یو زمانه ئې د شوروي د سفارت د یو کارمند په توګه په ایران کي څو کلونه تېر کړي وه. په دې اوسو ورځو کي چي دلته اخبارونه د ازبکي ژبي د رسم الخط موضوع پرله اړوي را اړوي نو زموږ د مجلس مرکه هم دې ټکي ته راوګرزېده. زه په خپل ازاد سبک چي چنداني د سیاسي کشالو خیال نه ساتم، په دې باب مي خپله رایه ده ته څرګنده کړه. هغه دلچسپي پکښي واخیسته او له ما څخه ئې وغوښتله چي زه خپلي خبري د یوې مقالې په چوکاټ کي د ده له پاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربښته کړم. کوټې ته راغلم او څه بیانونه چي ما ته د دې موضوع په باب له علمي دریځه په زړه کي راګرزېدله هغه مي د یوې فارسي مقالې په بڼه د کرامتوف له پاره داسي ترتیب کړه:

از نگاه یک رهگذر

شنیده می شود که در بین اقشار مختلف روشنفکران جمهوری ازبکستان مسئله رسم الخط زبان ازبکی مطرح است و راجع به آن اظهارات گوناگونی صورت میگیرد. باید پیش از همه اذعان کرد که هنگام قرار گرفتن در نقطهٔ چندین راهه تنها انتخاب درست نتائج سودمندی ببار آورده می تواند. ولی در چنین نقطهٔ حاد که انگیزه های مختلف زندگی پی در پی بر آن تاثیراتی وارد می کند امکانات انتخاب نادرست و یا اشتباهات ناگوار نیز متصور است. برای اینکه حتی المقدور از ارتکاب اشتباه آمیز جلوگیری به عمل آید لازم است مسئله همیشه طوری مورد دقت قرار بگیرد، که از هیجانات سیاسی کاملاً پاک و منزه باشد.

چرا عاقل کند کاری که باز آرد پشیمانی

شکی نیست که اقوام گوناگون ملت جمهوری ازبکستان اکنون در مرحله رشد ملی قرار گرفته و پیوسته در ساحات مختلفه زندگی به طور مستقل اداره امورخویش بدست می گیرند. درینجا سوالی بمیان می آید که آیا باختم تسلط سیاسی و اقتصادی دیروز باید کلیه نهاد های آن از بیخ و بن نیز برداشته شود؟ احساسات ملی و هیجانات قومی که به اساس خاطرهٔ انعکاس شرطی در مرحله جریان نهضت های آزادی بخش تشکل می یابد چنین قضاوتی را مستدل و معقول می پندارد. ولی تجربه های جهانی نشان میدهد که احیاناً در چنین احوال و اوضاع خیلی از ارزشهای حیاتی بدون ضرورت نیز متنفی می گردد. بناءً وظیفه اقشار دانا و خبر است که با وسعت نظر بر مبنای واقعیت های عینی منافع مردم همیشه خوب و بد به مقیاس علمی از هم جدا ساخته و فلسفه "خذ ما صفی دع ما کدر" ملاک عمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خویش قرار بدهند.

بنابراین رسم الخط موجود زبان ازبکی که قسمت اعظم آن به اساس حروف روسی ترتیب و ترویج شده است دارای ارزشهای فرهنگی زیاد است که نباید بدون تامل هر چه زودتر بدلائل این و یا آن گرایش از بین برداشته شود. زیرا این امر از نگاه علمی هرگز با خصوصیات ملی منافاتی ندارد و حتی با رشد فرهنگ ملی کمک کرده می تواند. ترکیه بهترین گواه این حقیقت تاریخی است که به منظور رشد فرهنگی مردم در حاد ترین دوران مبارزات آزادی بخش ملی خود رسم الخط ترکی به حروف لاتینی یا اروپائی مبدل ساخت.

جائز خواهد بود که منظور توحید همگانی بین کلیه زبانهای ترکی در حروف روسی یا لاتینی رسم الخط ازبکی اصلاحات جزئی و یا تغیرات قسمی طبق اصول فنی وارد آید اما بصورت کل همین اشکال باید در حد امکان غرض جلوگیری از درهم ریختن پیوند کلی حفظ و تقویه گردد.

از نگاه باسواد ساختن توده های وسیع مردم رجال فنی و مسلکی تعلیم و تربیه خوبتر می فهمند و بهتر می دانند که به صفت یکی از عوامل مؤثر، رسم الخط کنونی ساده تر و سهل تر از همه طرق دیگر می باشد. نگارنده مقاله حتی ادعاء کرده می تواند که بر مبنای تدریس فنی و آموزش مسلکی این حروف یک شخص بی سواد در ظرف بیست ساعت درسی به مرحله خواندن رسیده می تواند. من شخصاً که اکنون میخواهم با زبان ازبکی آشنا شوم از طریق رسم الخط جاری بدون کمک استاد با آسانی پیش میروم. اگر در نظر باشد که همه اقوام ساکن در جمهوری ازبکستان با استفاده از توحید رسم الخط هم آهنگی ذات البینی خود را حفظ نموده و در آموختن زبان دولتی ازبک حساس ناراحتی نه کرده و از رسم الخط معمول و آشنا در زمینه استفاده مؤثر به عمل آورده، این همه و همه در بقای رسم الخط جاری تامین خواهد شد. در غیر آن زبان ازبکی به حالت تجرید

(c) ketabton.com: The Digital Library

کشانیده شده و تعمیم آن مشکلات گوناگونی در بر خواهد داشت.

دوستانیکه بنا بر پیوند تاریخی مرجح می دانند تا رسم الخط موجود ازبکی به رسم الخط سابق عربی مبدل گردد باید پیش از همه این مسئله را حل کرد که اولاً مواریث گذشته فرهنگ ازبکی در هر دو رسم الخط از نگاه کیفیت و کمیت با هم مقایسه نموده و به بینند که کدام یکی از آنها ثقل بیشتر دارد. دوم اینکه آیا مراجعه به خط عربی اگر از ذهنیت ملی سرچشمه می گیرد پس تسلط فرهنگ عربی در برابر قومیت ازبکی همان نسبتی دارد که درین اواخر فرهنگ عربی داشت. اما اگر از ذهنیت مذهبی نشئت می کند در آنصورت باید دانست که ارزشهای ملی همیشه بر پایه موازین ملی محاسبه می شود نه مذهبی. روی همین دلیل کشورهائیکه دین، مذهب، و حتی زبان مشترک دارند، حدود ملی خود را از همدیگر جدا می دانند.

ضمن تبارز احساسات آزادی بخش ملی گاهی تمایلاتی به میان می آید که تمام پدیده ها و نهادهای زندگی اجتماعی و انفرادی به عقب گردانیده شود. چنین تصورات از ما می طلبد تا نیازهای زندگی با وسایل و لوازم موزیم آثار عتیقه آراسته ساخت. درینصورت همان جبر پیشرفت تاریخ از نظر انداخته می شود که به عملکرد خود ادامه میدهد و نمی گذارد که این گونه تمایلات ذهنی به واقعیت عینی به پیوندد. ما خواهیم مرد ولی به مرحلهٔ طفولیت نمی توان برگشت. زیرا در چنین حالت ما باید از آبادیها به مغاره ها و از وسائل مدنیت به دوران بدویت بر گردیم. اندیشه ای است شاعرانه ولی بدبختانه یا خوشبختانه تحقق نمی یابد.

فرض می کنیم در بین اکثریت دانشمندان موافقه به عمل آمد که رسم الخط عربی بنا بر دلائل موجه یا ناموجه برای زبان ازبکی مفید و سودمند خواهد بود. خود رسم الخط عربی که بدون "زبر ـَـ، زیر ـِـ، و پیش ـُـ" بکلی افادهٔ آوازها نمی رساند، بدون شک فاقد بهترین خصوصیات لسانی است. هر کلمه که به این رسم الخط نوشته می شود بدون آنکه از استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنیده شود، تلفظ آن از روی حروف استنباط شده نمی تواند. این نقیصه ای است جبران ناپذیر بطور مثال لغات "علم"، "الم"، "ظلم"، "قلم"، "فلم" و امثال آن هر کدام در خور چندین گونه تلفظ است که اینگونه التباس هرگز در حروف موجود ازبکي به میان نمی آید. مشکل دیگر که سر از نو در زبان ازبکی به خط عربی باعث اختلال همگانی خواهد شد اینست که مردم باید آوازهای "همزه"، "ع"، "ت"، "ط"، "ح"، "هـ"، "ث، س، ص"، "ذ، ز، ض، ظ" در لغات از هم بشناسند و کلماتیکه طی زمانهای در زبان ازبکی منحل شده دوباره به نفع زبان عربی و زیان لسان ازبکی از نگاه اصوات و هم از نگاه اشکال احیاء نمایند. نمی دانم این کار برای فرهنگ ازبکی چه سودی در بر خواهد داشت. چنین تلاش به آن می ماند تا عربهائیکه در طول قرنها میان ازبکها به تحلیل رفته اکنون آنها را باعبا و قبای دیرینه خویش می خواهیم به صفت اعراب زنده نمائیم. ثمر همچو کوشش از مصرف آن خیلی کمتر خواهد بود.

آن وجهۀ علمی که زبان ازبکی بر مبنای رسم الخط جاری در خارج از مرزهای ازبکستان برای خود کسب کرده است در هنگام رسم الخط عربی به کلی از دست خواهد داد. زیرا تاوقتیکه نویسندگان ازبک به تفاوت بین "منذور"، "منزور"، "منضور"، "منظور" و یا "عبس"، "ابث"، "ابس"، "عبص"، "ابص"، "عبث" پی می برند و صحیح او غلط می شناسند، دچار اشتباهات خنده آور املائی خواهد بود و این امر در نظر کسانیکه با کلمات عربی آشنائی دارند دلیل سطح پائین علمی آنها پنداشته خواهد شد.

ممکن است باکشیدن چنین مسایل به ساحه سیاسی دشواریهای حل ناشدنی بار آورد. زیرا این گونه موضوعات که جنبه های فنی و مسلکی دارد باید همیشه از جریانات سیاسی دور نگاه داشته شود. همه مسایل زندگی نباید طوری تلقی شد که از طریق مراجعه به آراء عمومی به حل درست می انجامد. بسیاری از مسایل است مانند تعلیم اجباری که هیچگاه در میدان

(c) ketabton.com: The Digital Library

رایگیری مطرح نمی گردد. تنها اشخاص خبیر و خیر خواه که منافع مردم بر مبنای موازین علمی و منطقی ارزیابی کرده می توانند حق دارند راههای درست به مقامات ذی صلاح نشان دهند.

از اظهارات من نباید چنین نتیجه گرفت که زبان ازبکی بکلی به رسم الخط عربی نوشته نه گردد. من معتقدم که رجال علمی و مذهبی که به آثار پیشینگان آشنائی بیشتر داشته و در فرهنگ عربی اندوخته های با ارزشی برای ملت ازبک سراغ دارند به گونه محققان و پژوهشگران حقوق خاصی داشته باشند. آنها می توانند قطع پیوند فرهنگی که از طریق رسم الخط جاری بوجود آمده برای کسانیکه درین امور علاقه دارند دوباره وصل نمایند. به این ترتیب تمام مزیت های عربی و غربی به گونه ئی در لسان ازبکی حفظ خواهد شد.

با وجود همه نظریات ضد و نقیض بعید نیست که نظر به نیاز توحید همگانی و هم آهنگی تخنیکی در ساحات ملی و بین المللی سائر زبانهای جهان به شمول عربی در طول زمان رسم الخط لاتینی یا اروپائی برای خود دیر یا زود انتخاب خواهد کرد. مثال آشکار این عملیه همین اکنون در پیامهای تیلیگراف و تیلیکس در هر جا به مشاهده می رسد.

حافظ وظیفه تو دعا گفتن است و بس
در بند آن مباش که نشنید یا شنید
تاشکند – ۲/ ۲/ ۱۹۹۲

په دا سبا چي مي دا لنډکی مقاله حبیب الله کرامتوف ته وسپارله وې لوستله، وې خندله او راته وئې ویله: "این مقاله اگر نشر شود به گونه بمبی اشتعال انگیز خواهد شد". ما ورته وویله چي زه خو ستاسي د ټولني په سیاسي شخړو نه پوهېږم. خو دا مي خپله دنده وګڼله چي له علمي دریځه پر دغه توده موضوع روښنايي واچوم، ځکه: "اگر بینم که نابیناه و چاه است – و گر خاموش بنشینم گناه است".

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیرته به خپلي نوري قصې پسي راواخلو. یوه ورځ د هوټل منتظم په ما پسي یو څوک راولیږله. زه چي ورغلم نو پر میز ئې زوړ کتاب پروت وو. دی نه پوهېدی چي دا به څرنګه کتاب وي او څونه ارزښت به لري. په وطندارانو کي یو چا زه ورښوولی وم چي هغه په دې کتابو پوهېږي. کتاب چي مي سره راواړاوه نو ازبکي ژبه وه چي په عربي یا فارسي رسم الخط باندي لیکلې سوې وه. ما لوستلای سوای خو ازبکانو ته دغه د اویا کالو زوړ کتاب بیخي نا آشنا ښکارېدی. دا کتاب د احادیثو هغه اثر وو چي د صلوة مسعودي په نامه یادېږي. دوی ته داسي په لاس ورغلی وو چي په یوه دېواله کي د ننه د ساتني او پټوني له پاره هلته ښخ سوی وو. له دې څخه څرګندېده چي دغه راز کتابونه د کمونیزم له راتلو سره خلګو په دېوالو او دربندانو کي له سرکاري څارندویانو څخه هغه زمانه پټ ښخوله. کتاب دښمني هر چیري هر وخت د هغو جاهلانو کار ګڼل کېږي چي له دوی سره د استدلال په میدان کي دونه کافي منطق نه وي چي په کتاب باندي منسوخ کړي. د ثور د پاچاګښتې په دوهم کال کي چي زه د اطلاعاتو او کلتور د وزارت د نشراتو په ریاست کي کار ته وټاکل سوم نو په لومړۍ ورځ مي هلته په یوه کوټه کي پرله ګډوډ خره سوي کتابونه ولیدله چي د اوږدو له قراره انقلابیانو د ملي بانک له کتابخانې څخه په خورا بېرحمي دلته راچلولي وه چي بیا ئې وروسته د سوځولو په جزا محکوم کړي. د هغو په جمله کي مي د سید قط تفسیر ولیدی چي ما ئې د ساتني له پاره په دې دلیل زیار وایستی چي که یو وخت له یو افغاني عالمه سره دا هیله وي چي د سید قط د اخوانیت آیډیالوجي په علمي استدلال تردید کړي نو هغه دې ته ضرورت لري چي یو ځل د ده نظریات د ده په تفسیر کي وګوري او ټکي په ټکي ئې په مقابل کي خپل علمي دلائل اقامه کړي.

تر دې بېځایه لنډو او اوږدو چي راتېر سو نو څه سر مو پرله ګرزوم د سترګو د اپرېشن له پاره بالآخره د سترګو د روغتون د ناروغانو په لیست کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شامل سوم. روغتون یا شفاخانه نیمه بندیخانه غوندي ګڼله کېدای سي. چي په هره کوټه کي سړی له هر چا سره واچوي نو هغه دې ته اړېږي چي د ځانځانۍ له احساسه راوزي او له نورو ناروغانو سره د یارانې په روحیه ګوزاره کوي. زما په ژوند کي چي دا لومړی پلا وه نو په دې روغتون کي رامعلومه سوه چي باید د اړتیا یو څه لوازم مي هم له ځان سره راوړي وای، لکه چای، بوره، د تشناب کاغذ، صابون او داسي نور. زیاتره به مي ځان ته ویله چي که "بیا ودېدم، اینکۍ مي ښه زده". د سترګو په دې شفاخانه کي چي په سلهاوو کسانو کار کاوه له پاس ډاکټرانو څخه رانیولې بیا تر نرسانو او خدمتګارانو پوري ټولي ښځي او نجوني وې چي په سوسیالیستي ازبکستان کي په بېلابېلو سویو روزلي سوي دي. دلته ناروغان کوړ ي، کوړي دې او ها خوا ته تلله راتلله او ما چي دوی ته کتله نو په سرسري توګه دا رامعلومېدله چي د سترګو ناجوړي یا کمزوري په طبیعي حساب د زاړه سن یوه ناروغي ده ځکه په سل کي پنځه نیوي کسان لیدل کېدله چي عمر خوړلي خلګ وه. شفاخانې ته چي څوک د بستر کېدو له پاره ورسي، بس له هغه ګړي څخه ځان سمدم مریض احساسوي چي د شفاخانې یا تنګ یا لوی بې موده کالي په واغوندي. دوا ئې د سیسټم په شان د ټولو له پاره لکه خواړه غوندي متحدالماله وه. د یوې نرسي چي وار وي ځیني ګولې ما ته راکړي، خو یوه بله یوه ئې بیا هیڅ هم نه راکوي. زه نه پوهېږم چي دا به د ډاکټر هدایت وي او که به د دوی تر منځ زما په نسبت یو سیکالوجیکي توپیر. زه اوس سمدم ځان په معلولینو یا معیوبینو کي بولم ځکه د لومړی ورځي حال رابا ندي در بدلی او د سبا په هیله شپې تېروم. کومي کوټې ته چي ئې زه وار د واره راوستم نو هلته زما په شمول څلور ناجوړیان سوه. تر دې پسې ئې هلته څلور نفره روسان هم مېشته کړه چي نیمه کلیوالي او نیمه ښاري کلتور ئې درلودی. د طبقې په لحاظ کارګران وه. ډېر یارباشه خلګ وه او د انساني تهذیب په سپېڅلې روحیه ئې ژوند تېراوه. یوه یا بله ورځ به یو یا بل مریض هم رخصتېدی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوټې له یارانو سره به ئې خدای په اماني کوله. نوی چي به بیا راغی تر یو څه ګړي وروسته به مو خوله ورسره پرې سوه او په مجلس به ورسره کښېوتو. یو ډنګر غوندي خوشنمایه سپین ږیری چي هلته نوی راغی خپل وروستی نوم ئې "کلیمنت" وښووی او له دې نامه سره روسان په دې وپوهېدله چي دا یهود دئ او په دې بیان ئې له هغه سره خپلي تو کمیزه فاصله څرګندوله.

زه ئې ورو ورو عملیاتو ته چمتو کولم. راته وې ویله چي ښی سترګه دي تر کیڼې سترګي کمزورې ده. واردواره باید ښی سترګه اپریشن سي او بیا به شپږ میاشتي وروسته د دې بلې عملیات تر سره کړو. ما ورته وویل چي دا خو ستاسي کار دئ او په خپل کار ښه پوهېږی. په دې ورځ ئې لیکلی سند هم راڅخه واخیست چي زه د عملیاتو سره موافقه لرم. د سند تقریر ئې یو څو کرښي په خپله ژبه کښلی وو او ما البته د سترګو د جوړېدو په هیله په پټو سترګو ور امضاء کړ. دوی د ورځي تقریباً پنځوس د سترګو عملیاته کوله. هغه کسان زما په شمول چي په سبا کي تر عملیاتو لاندي راتله د نیلو په رنګ ئې د ورځي پر سر د ناټکي کلون په څېر او یا لکه د خیرات د سخوندر کي په شان نښاني کوله.

بیا نو یوه ښایسته ازبکه نجلۍ راغله چي غچي ئې هم ورسره را اخیستې وه. د دې له پاره چي ښی سترګه مي د سباني اپریشن ته تیاره سي نو ما ته ئې وویله چي باڼوګان در غچي کوم. د غچي کولو په وخت کي ئې د زړه سوي په مهربانه لهجه وویله چي ستا خورا ښکلي ښایسته باڼوګان دي. ما په جواب کي ورغبرګه کړه چي غچي دي نه پوهېږي چي کوم ښکلي دي او کوم ناښکلي. خو هغه انسان چي په ښکلا ئې هم پوهېږي دې ته اړېږي چي په ناپوه غچي ئې په بدرنګ ولړي. چي ځان ته مي په هینداره کي وکتل نو عجبه ناشولته شی راڅخه جوړ سوی وو. په دا سبا ئې سهار د اپریشن له پاره په کڅوړه کي وپېچلم او پر اربه داره کټ ئې د عملیاتو خوني ته ننه ایستم. تقریباً په دوه ساعته کي ډاکټر له نرسانو سره زما د سترګي په عملیاتو لګیا وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په آخر کي ئې راته وويله چي اپرېشن په بریالیتوب سر ته ورسېدی. پټۍ ئې پر سترګه راوتړله او تر خپلي کوټې ئې راورسولم.

په کوټه کي مو یو خورا خوشخویه، په توره غوښه پټ، په عمر زاړی روسی هم اوسي چي هر کله لنډي لنډي غزلي له ځانه څخه وايي. کله چي په خپله مرسل بادونه ولي او یا د نورو دا اوري نو دی په روسي ژبه ورسره وايي: جنګ ادامه لري. دې ناروغانو ته چي له دباندي څخه خپلوان راځي هر ګړی پرله پسې دغه خبرونه رارسوي چي غوښي څو چنده ګراني سوې، شیدې اسمان ته وختې، بوره بېخي نه پیدا کېږي، او داسي نور. دوی په ګډه په ها ها سره وخاندي او سرونه وښوروي. یهودي سپین ږیری بیا وايي چي د اپریل پر څورلسمه مي دواتیامه سالګره ده. دلته که زموږ سپین ږیري وای نو ټولو به کرۍ ورځ د ایمان او آخرت سوال کولای خو دا بدبخته ماټریالیسټان یوازي د ژوند خبري کوي او د مهذب کلتور له روحیې سره سم نه په چا غرض لري او نه د چا خوا وربدوي. ژوند که راحت وي او که زحمت وي هغسي ئې تېروي لکه څنګه چي تېر یږي.

دغه ورځ وه که دا بله چي یو پټوخ ازبک ئې یوه خالي سوي بستر ته راوستی. دی لکه د غلو پنډ مچ ټند ټند به کېدی او دې و ها خواته به ئې خپله غټه کونه ښوروله. په کوټه کي به ئې غماشي لیدلې، هغه به ئې ځارلې او د هغو په وژلو پسي ئې خپل پنډ اوربوز لاندي باندي د لټوني له پاره ښوراوه. عجیب خاصیتونه ئې وه. د بل چا خیال ئې چنداني نه ساتی. چي ستا به څراغ نه وو په کار ده به هغه هرومرو لګاوه. چي ته به وتلې دی به کوټې ته راتلی او چي ته به راتلې دی به بیا له هغې څخه وتی. پرېمانه ګوزونه ئې ویشتله. که د چا بد راتله او که ئې ښه راتله خو ده به د کوټې راډیو چالانه ساتله او اوزبکي خندنونه به ئې د پروګرام تر پایه په آخره درجه کي ږغوله. د ده له اریستوکراسۍ سره چا مخالفت نه سوای کولای. که به د ده خوښه وه نو کلکین باید خلاص وي او که به ئې بیا نه وه خوښه نو باید ټینګ تړلی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوټې صوبداري په ده اړه درلوده. یو بل اشرافي ازبک چې د کومې مؤسسې مشر وو مخامخ به ئې له روسي ناروغانو سره په بده روسي خورا دوستانه مجلس کاوه خو هغه چې به د باندي وتلی وو نو پشلا به ئې ما ته د مسلمانۍ د اشتراک په وجه داسي ښکاره کوله چې له روسانو څخه ئې ډېر بد راځي. دا ئې هم د ټولنیز ژوند له حقائقو څخه یو حقیقت چې په خوله د چا دوست وي او په زړه کي د هغه دښمن. د ماښام پر مهال باندي به دا ناجوړیان له خپلو کوټو څخه دهلېزو ته سره راووتله او خپل تر منځ به له یوې او بلې خوا ږغېدله. موږ ته نژدې یو څو اناګاني هم بستر وې. یوه شپه چې دهلېز ته سره راوتلي وې نو مرکه ئې ما اورېدله. په دوی کي یوه چې په لوړ ږغ ئې د تقریر ژبه خورا روانه وه دا نورو ته به ئې د اللهم صل، اللهم ربنا او نوري د مسلمانۍ دوعاوي په داسي لهجه ویلې چې ګویا دا ښه په پوهېږي او دا نوري شنې امیاني دي. پر هغو باندي به ئې ځان ښکاره کاوه او چا له دې سره ژبه نه سوای کولای. ما ته ئې هغه زړه خاطره را په یاد کړه چې زموږ په کوڅه کي هم یو وخت دوې ښځي په مذهبي دوعاوو کي په سیالي سره لوېدلي وې. یوې ها بلي ته ویله چې ته خو اللهم صل غلطه وایې. تش دوې کلمې دي زده کړي دي. هغې بلي په جواب کي ورغبرګه کړه چې دا ستا په شان اوږده اللهم صل خو "دا رحم د مور درواغ دي".

له اپرېشنه سره زما د سترګي بینایي وځلېده او د باندي ورشو تر دمخه څو چنده روښانه راته وایسېده. خو د چپه سترګي سره چې ئې په لید کي برابري نه درلوده نو زه به په تلو، راتلو کي ټپر ېدم چې اوس د کومې سترګي د لید ني په پیروي ګامونه واخلم.

دا نو د ۱۹۹۲ د مارچ میاشت ده. پر لسمه نېټه ئې د سترګي عملیات راوکړه او پر اووه لسمه نېټه له شفاخانې څخه راووتلم. د باندي هوا سړه وه. سترګه مي یخ ووهله او یا د کندهار په اصطلاح ګزک سوه. پر څلیرویشتمه نېټه بیا د دوهم ځل له پاره په هغه شفاخانه کي بستر سوم. تر دمخه ښه سوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاکن پر يوه مخ جوړه نه سوه. په هر حال د ليدني له پاره په راضي وم. دې بيان ته به نو پر همدې ځای خاتمه ورکړو ځکه ژوند ټوله همداسي دئ چي يوه خوا ئې سمه سي بيا ئې بله خوا له ښې ووزي. څو ورځي وروسته چي بيرته هوټل ته راغلم نو دلته فضا داسي معلومېده چي د ازبکستان اکاډيمي نن يا سبا افغاني مېلمنو ته جواب ورکوي چي اضافه پر کور به غمېدلي دي. ما ته ئې د فبرورۍ د مياشتي راهيسي يو غاز هم نه دئ راکړی. مېلمه پاله وايي چي د مسکو امر نور پر ازبکستان نه چلېږي.

هغه بله پلا چي زه يو څو هفتې په تاجکستان کي پاته سوم نو د داسي کسانو پوښتنه مي کوله چي پخوا زمانه له افغانستانه څخه د شوروي خاوري ته را اوښتي وي او دلته ئې د خپل ژوند بنا جوړه کړې وي. دوه درې کسه مي داسي څوک وليدله چي د کارګرو له طبقې څخه وه او د بدخشان له نژدې سيمي څخه څو کاله پخوا دلته راغلي وه. ښه ژوند ئې درلودی او د پوره خوښۍ احساس ئې کاوه. همدا شان مي هلته يو پښتون وموندی چي عبدالعزيز نومېدی او په يوه کلي کي ئې ښه لوی کور له لوازمو سره درلودی. دی په ځواني کي را اوښتی وو. په خټه توخی وو او د زابل له علاقې څخه راغلی وو. بل پښتون مي هم وليدی چي کور ئې په دوشنبه کي وو او د يوې پروژې جمداري ئې کوله. دی د هلمند له ساکزو څخه وو، چي په وړکينه د شپانه په توګه تر سرحد راتېر سوی وو او دلته ئې د بسيا ژوند سربښته له يوې تاتاري مايني سره جوړه کړې وه. په کور کي ئې ټوله وسايل درلوده چي په افغانستان کي به ئې پلار و نيکه هم په خوب نه وه ليدلي. د دې دواړو بيان ما په هغه ليکنه کي کښلی دئ چي ها بله پلا مي په دې نامه وليکله: "څه چي وينم هغه وايم". د ازبکستان په دې لنډ مهال کي مي يوه ورځ له يوه ازبکه څخه تش دونه واورېدله چي د مولانا مهي په نامه يو وخت کوم څوک له کندهاره دې هيواد ته د استوګني په توګه راغلی دئ او د هغه عکس د فرغانې په کوم اخبار کي هم چاپ سوی دئ. نور نو والله اعلم بالصواب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس نو زما په شمول د اکاډیمۍ افغاني کارمندان دې ته انتظار باسي چي کله به د ازبکستان د اکاډیمۍ واکداران یوه ډله سپاهیان راواستوي او په زور به مو له هوټله څخه وباسي. د مېلمه پالي سره دې موافقې ته ورسېدو چي ټوله په اورګاډي کي د تاجکستان خوا ته ځو. پر ته له ما دا نورو غوښته چي د "ترمز" له لاري هیواد ته ستانه سي. ځکه واردواره هم له دې لاري څخه راغلي وه او تقریباً د درې میاشتني ستاژ دوره ئې هم دلته سر ته رسولې وه. خو زما چي د لسو میاشتو له ټاکلي پروګرام څخه پوره پنځه میاشتي لا پاته وې نو مي ژر زړه نه غوښتی چي دونه وختي د خپل کور تر دوړخه پوري ځان ورسوم. له ښه مرغه زما پالونکي ساتندوی زوم ډاکټر شېرحسن دا مهال په تاجکستان کي د اوسېدني له پاره یو کور سرښته کړی وو او ما ته ئې پخوا لا ویلي وه چي هلته به له ده سره یو څه زمانه واوسم. ځکه نو ما خپل سفر د دوشنبې تر ښاره پوري وټاکی او پاسپورټ مي مېلمه پالي ته وسپاره چي د تاجکستان وېزه ما ته راواخلي.

ستاسي به نو نتیجې ته تلوار وي خو زه وایم چي اوګره په تلوار نه سرېږي او تر څو پوري چي ژوند ادامه لري نو سرې و تودې او یا ښې و بدي ئې هم نه تمامېږي. یوازي مرګ د هر وګړي د حوادثو داستان ته خاتمه ورکولای سي.

ورځي او شپې مو له پرېشانیو څخه ډکي وې او هیلي مو نامعلومي آیندې په تاریکه کي خوب زنګولې. د اپریل میاشت په نن او سبا کي تېرېدله خو دوې ورځي د مخه راته وویل سوه چي د رواني میاشتي پر پنځلسمه نېټه به تاسي له ازبکستان څخه رخصت سی. دا ورځ هم راورسېده او سهار د تاشکند له ټېسنه څخه مخ پر "ترمز" او تاجکستان باندي ګاډۍ چالانه سوه. وطنداران یو ځای سره کښېنستو او په چورت وهلو یا ږغېدلو مو د سفر شېبې تېرولې.

ګاډۍ چټکه روانه وه او هر څوک ئې تر خپله سرنوشته پوري په بېړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغلول، ما چې څو ورځې پخوا د اجي بابا يا جهان آفرين د زمولتيا په باب (د تاشکند آزموينه) تياره کړې وه، هغه مې هم د ځان او هم د انډيوالانو د خندولو او طبيعت صافولو له پاره ورړغوله.

"ترمز" ته چې راورسېدو نو تر خدای په اماني وروسته دوی د هيواد پر خوا ولاړه او زه د دوشنبې د ښار پر لوري په ګاډي کې پاته سوم، بيا مې نو له دوی څخه يو لا نه دئ ليدلی چې څه ورپېښه سوه او تر کومه ځايه ورسېده، خو زه د تاجکستان د سياسي انډوخر د اړودوړ په وخت کې په خوړمنه سترګه د هغې ليکنې لوستلو ته په ډېر شوق چمتو سوم، چې د ډاکټر شېرحسن د همت په برکت زما لاس ته راغله او د نونسمې پېړۍ په پای کې د هغې مؤلف هانري والټر بيليو (د افغانستان د توکم پېژندنې په باب يوه پلټنه) بللې وه.

په هيواد کې د پېښو له جريانه څخه زه دلته وپوهېدم چې نور نو وطن ته نه سم ستنېدلای، نور کسان چې هوښياران وه وختي ئې لا د بيرته تلو دوطرفه هوايي ټکټان په پنځه شپږ زره روبله وپلورل او پر ځای استفاده ئې ځنې وکړه، خو زه چې ساده سړی وم او د ګټې په چل نه پوهېدم نو هغه تش راپاته کاغذي ټکټ لا اوس دا دئ له ما سره ئې ملګري لا نه ده پرې ايښې او تقريباً تر ديرلس کاله وروسته دلته د ډنمارک د هرتزهال په سمندري ښارګوټي کې ژړ –ژړ مخامخ راته ګوري او د حال په ژبه راته وايي چې:

"هرررررر څنګه مې خطا ايستې!"

پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ نور چاپ سوي کتابونه

۱. احمدشاهي کندهار–لومړی ټوک/استاد محمدمعصوم هوتک
۲. احمدشاهي کندهار–دوهم ټوک/ استاد محمدمعصوم هوتک
۳. د کوډو سرنوشت د علمي پلټني په رڼا کي/ استاد نوميالی
۴. د پښتنو د ټولنيز تاريخ مبادي/ استاد نوميالی
۵. انکار–شعري مجموعه/ عبدالقديم پتيال
۶. شل مقالې–نهمه برخه/ علامه حبيبي
۷. شل مقالې–لسمه برخه/ علامه حبيبي
۸. شل مقالې–يوولسمه برخه/ علامه حبيبي
۹. شل مقالې–دوولسمه برخه/ علامه حبيبي
۱۰. شل مقالې–ديرلسمه برخه/ علامه حبيبي
۱۱. د کندهار دودونه/ عبدالخالق واسعي
۱۲. اوسني ليکوال/ استاد عبدالرؤف بېنوا
۱۳. پردېس بېنوا/ عبدالقديم پتيال
۱۴. کندهاري ورونه/ استاد محمدمعصوم هوتک
۱۵. په کندهار کي د کورنۍ جوړښت/ ظاهر افق
۱۶. د لومړي افغان–انګليس جنګ مقدمه/ د نسيم سليمي ترجمه
۱۷. د پلار ليکونه لورته/ د نسيم سليمي ترجمه
۱۸. پښتو متلونه/ د نسيم سليمي تاليف
۱۹. په افغانستان کي د يوه بندي خاطرات/ د نسيم سليمي ترجمه
۲۰. پر معياري ژبه د معيار په ژبه يوه څېړنه/ استاد محمدمعصوم هوتک

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱. د کندهار ښار/ عبدالهادي ریشا

۲۲. ځوان کلونه ناځوان وختونه – شعري مجموعه/ سعید لودین

۲۳. د میوند فاتح/ د عبدالنافع ثنا ترجمه

۲۴. پولیټیکل ساینس ته یوه کتنه/ د ډاکټر محمدصدیق ظهیر ترجمه

۲۵. نبوي کورنۍ/ مولوي عبدالهادي حماد

۲۶. نبوي معجزې/ مولوي عبدالهادي حماد

۲۷. اراکوزیا/ استاد عبدالقدوس نجیب

۲۸. افغانان نه ژاړي/ حاجي محمد رزمي

۲۹. افغان شاغاسیان – انګلیسي/ استاد محمد معصوم هوتک

۳۰. کشف شاهنامه قبل از دورهٔ مغل/ علامه حبیبي

۳۱. ملي هینداره/ استاد محمدګل نوري

۳۲. له کندهاره تر اټکه/ استاد محمد معصوم هوتک

۳۳. د بېنوا پرېشانه افکار/ استاد بېنوا

۳۴. نوموړکي مؤرخین/ علامه حبیبي

۳۵. د کندهار مشاهیر/ محمدولي زلمی

۳۶. پردېس عربي قاموس/ د اختر محمد جهید ترجمه

۳۷. پښتو ستا مینې بوداپیست ته بوتلم/ استاد محمد معصوم هوتک

۳۸. د پښتو ادب لنډ تاریخ/ علامه حبیبي

۳۹. ستاینې او وېرنې/ اروا ښاد عبدالمجید بابی

۴۰. د پښتو ژبې ننۍ مسألې/ محمدهارون خپل

۴۱. او داسې نور...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library